

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Tatjana GRAHEK

**STANJE KMETIJSTVA OB REKI KOLPI V OBČINI
ČRNOMELJ**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Tatjana GRAHEK

STANJE KMETIJSTVA OB REKI KOLPI V OBČINI ČRNOMELJ

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

**STATE OF AGRICULTURE AT THE RIVER KOLPA IN THE
ČRNOMELJ MUNICIPALITY**

GRADUATION THESIS

Higher professional studies

Ljubljana, 2007

S tem diplomskim delom zaključujem visokošolski strokovni študij kmetijstva-agronomije smer hortikultura. Delo je bilo opravljeno na Biotehniški fakulteti, Oddelku za agronomijo na Katedri za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomske naloge imenovala doc. dr. Andreja Udovča.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Katja Vadnal
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Andrej Udovč
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: viš. pred. dr. Darja Kocjan Ačko
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Tatjana Grahek

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD Vs
DK UDK 631.1.016:338.43 (497.4 Črnomelj) (043.2)
KG stanje/kmetijstvo/naravni pogoji/vizija razvoja/reka Kolpa/občina Črnomelj
KK AGRIS E10
AV GRAHEK, Tatjana
SA UDOVČ, Andrej (mentor)
KZ SI-1000, Ljubljana, Jamnikarjeva 101
ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
LI 2007
IN STANJE KMETIJSTVA OB REKI KOLPI V OBČINI ČRNOMELJ
TD Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP XI, 41, [10] str., 32 pregl., 9 sl., 2 pril., 15 vir.
IJ sl
JI sl/en
AI Diplomaska naloga obravnava stanje kmetijstva ob reki Kolpi v občini Črnomelj, od Gribelj do Vinice. Zanimale so nas predvsem socio-ekonomske značilnosti, velikost kmetijskih zemljišč in njihova raba, obseg in vrsta kmetijske proizvodnje, razvojne želje kmetov ter ocena splošnega stanja kmetijstva na analiziranem območju. Anketiranih je bilo 51 kmetij. Največ je dopolnilnih kmetij 49 %, mešanih je 15 %, ostarelih 12 % in čistih 10 %. Dobrih 49 % članov kmetij ima zaključeno osnovnošolsko izobrazbo ali ima nepopolno osnovnošolsko izobrazbo. 55 % gospodarjev kmetij je starejših od 64 let. Največji delež (32 %) ljudi na kmetijah je redno zaposlen in le popoldne delajo na kmetiji. 14 % jih redno dela samo na kmetiji. Kar 91 % kmetij ima znanega naslednika, od katerih jih 14 % stalno dela na kmetiji. Neznanih naslednikov je 10 %. Povprečno največjo polnovredno delovno moč (PDM) imajo mešane kmetije z 1,9 PDM. Povprečje PDM vseh kmetij znaša 1,2. Največ kmetij (72 %) ima med 2 in 10 ha kmetijskih zemljišč. Povprečno število kosov zemljišč na kmetijo znaša 15,22. Dela na kmetiji v glavnem opravljajo strojno in ročno (71 %). Na 51 % kmetijah nameravajo kmetovati v enakem obsegu kot do sedaj, na 41 % pa kmetovanje počasi opuščajo. Z dopolnilnimi dejavnostmi se ukvarja 10 % kmetij.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND Vs
DC UDC 631.1.016:338.43 (497.4 Črnomelj) (043.2)
CX situation/agriculture/natural conditions/river Kolpa/Črnomelj municipality
CC AGRIS E10
AU GRAHEK, Tatjana
AA UDOVČ, Andrej (supervisor)
PP SI-1000, Ljubljana, Jamnikarjeva 101
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
PY 2007
TI STATE OF AGRICULTURE AT THE RIVER KOLPA IN THE ČRNOMELJ MUNICIPALITY
DT Graduation thesis (Higher professional studies)
NO XI, 41, [10] p., 32 tab., 9 fig., 2 ann., 15 ref.
LA sl
AL sl/en
AB This thesis deals with farms by the river Kolpa in the Črnomelj municipality, from Griblje to Vinica. We were particularly interested in their socioeconomic characteristics, size of agriculture land pieces and their usage, extent and sorts of agriculture production, farmers' desires for progress in agriculture and estimation of general condition of agriculture on analysed region. The survey was done on 51 farms. The majority are supplementary farms 49 %, part-time are 15 %, aged 12 % and full-time 10 %. 49 % of farm members have elementary school or less. 55 % of farmers are more than 64 years old. The largest share (32 %) of farm family members have full-time jobs and they work on farms in the afternoon, 14 % are regularly working only on farms. 91 % farms have known successors and 14 % are permanently working on farms. The average highest annual work unit (AWU) have part-time farms with 1,9 AWU. Average AWU of all farms is 1,2. Farms have the biggest part of land pieces between 2 and 10 ha (72 %). Average number of land pieces is 15,22 per farm. Farm work is mainly done with machines and by hand (71 %). At the most (47 %) farms mentions, that lack of money is the most important restraint factor for successful farming. On 51 % farms will farm in the same size like now, on 41 % farms will slowly give up farming. A supplementary activity is taken up by 10 % of the farms surveyed.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	IX
Kazalo prilog	X
Okrajšave in simboli	XI
1 UVOD	1
1.1 POVOD ZA RAZISKAVO	1
1.2 NAMEN ŠTUDIJE	2
2 PREGLED LITERATURE	3
2.1 SLOVENSKO KMETIJSTVO	3
2.2 STRUKTURA KMETIJSKE PRIDELAVE	4
2.3 SLOVENSKO KMETIJSTVO PO VSTOPU V EU	5
2.4 KMETIJSTVO V OBČINI ČRNOMELJ	5
2.4.1 Struktura kmetijskih zemljišč	5
2.4.2 Naravni pogoji za kmetijsko pridelavo	6
2.4.3 Struktura kmetijske pridelave v posameznih panogah	7
2.4.3.1 Poljedelstvo	7
2.4.3.2 Vinogradništvo in vinarstvo	7
2.4.3.3 Sadjarstvo	7
2.4.3.4 Živinoreja	7
2.4.4 Vizija razvoja kmetijstva v občini Črnomelj	8
2.5 SPLOŠNI PODATKI O OBMOČJU RAZISKAVE	9
2.5.1 Krajina	9
2.5.2 Kamnine, površje in tla	9
2.5.3 Podnebje	9
2.5.4 Naselja in prebivalstvo	10
2.5.5 Gospodarstvo	10
3 METODE DELA	12
3.1 ANKETIRANO OBMOČJE	12
3.2 ANKETA	12
3.3 ANKETIRANJE	13
3.4 OPREDELITEV IZVEDENIH KAZALCEV	13
3.4.1 Socio-ekonomski tipi kmetij	13
3.4.2 Število glav velike živine (GVŽ)	14
3.4.3 Aktivnost in število polnovrednih delovnih moči (PDM)	14
4 REZULTATI	16
4.1 SOCIALNO EKONOMSKE ZNAČILNOSTI KMETIJ	16
4.2 DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	17
4.2.1 Nasledstvo	18
4.2.2 Izobrazba	19

4.2.3	Zaposlitev	19
4.2.4	Dohodek iz kmetijstva	20
4.2.5	Investicije na kmetijah	21
4.3	PROIZVODNE ZMOGLJIVOSTI	21
4.3.1	Delovne moči na kmetiji	21
4.3.2	Število GVŽ	22
4.3.3	Kmetijska zemljišča	23
4.3.3.1	Nakup in zakup kmetijskih zemljišč	26
4.3.3.2	Neobdelanost kmetijskih zemljišč	27
4.3.4	Intenzivnost rastlinske pridelave	27
4.3.5	Opravljanje del na kmetiji	28
4.3.6	Kmetijske subvencije	29
4.4	RAZLOGI, KI OVIRAJO USPEŠNO KMETOVANJE	31
4.5	RAZVOJNI NAČRTI NA KMETIJAH	32
4.5.1	Splošni načrti	32
4.5.2	Dopolnilne dejavnosti	32
4.5.3	Pomen turizma na kmetiji	33
4.5.4	Predlogi za hitrejši razvoj celotnega območja	34
4.6	PREDLOGI IN PROGRAMI FINANČNIH POMOČI V KMETIJSTVU	35
4.7	SLOVENSKO KMETIJSTVO OB VSTOPU V EU	36
5	SKLEPI	37
6	POVZETEK	38
7	VIRI	40
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

str.

Preglednica 1: Število anketiranih kmetij po vaseh v letu 2006 na anketiranem območju . 12	
Preglednica 2: Vrste in kategorije živali ter pripadajoči koeficienti za pretvorbo v GVŽ (Kovačič, 1996:20)	14
Preglednica 3: Opredelitev aktivnosti posameznih družinskih članov v delo na kmetiji in PDM za vsako aktivnost (Kovačič, 1996:15).....	15
Preglednica 4: Socio-ekonomska struktura anketiranih kmetij v letu 2006	16
Preglednica 5: Število družinskih članov na anketiranih kmetijah v letu 2006.....	17
Preglednica 6: Starostna struktura družinskih članov na anketiranih kmetijah v letu 2006	17
Preglednica 7: Starost gospodarjev anketiranih kmetij v letu 2006	17
Preglednica 8: Stanje nasledstva na anketiranih kmetijah v letu 2006.....	18
Preglednica 9: Zaposlenost prebivalstva na anketiranih kmetijah v letu 2006.....	20
Preglednica 10: Struktura dohodka iz kmetijstva v posameznem gospodinjstvu na anketiranih kmetijah	20
Preglednica 11: Predvidene naložbe na anketiranih kmetijah v letu 2006	21
Preglednica 12: Povprečen PDM po socio-ekonomskih tipih anketiranih kmetij v letu 2006	21
Preglednica 13: Število anketiranih kmetij po razredih PDM v letu 2006.....	22
Preglednica 14: Število in GVŽ po različnih vrstah živali na anketiranih kmetijah v letu 2006	23
Preglednica 15: Število anketiranih kmetij po velikostnih razredih glede na rabo kmetijskih zemljišč (lastna in najeta kmetijska zemljišča v ha) v letu 2006.....	23
Preglednica 16: Zemljišča anketiranih kmetij in njihova raba v letu 2006	24
Preglednica 17: Povprečno število kosov zemljišč anketiranih kmetij po vaseh v letu 2006	25
Preglednica 18: Želje anketiranih kmetij po zakupu kmetijskih zemljišč v letu 2006	26

Preglednica 19: Anketirane kmetije po obsegu zemljišč, ki so jih pripravljene kupiti v letu 2006	26
Preglednica 20: Anketirane kmetije po razlogih, ki jim preprečujejo nakup zemljišč v letu 2006	26
Preglednica 21: Obdelovanje kmetijskih zemljišč na anketiranih kmetijah	28
Preglednica 22: Anketirane kmetije po razlogih, ki omejujejo strojno obdelavo zemljišč ..	28
Preglednica 23: Anketirane kmetije po zadovoljstvu z višino izplačanih kmetijskih subvencij	29
Preglednica 24: Mnenje anketiranih kmetij o sami vlogi za subvencije	30
Preglednica 25: Mnenje anketiranih kmetij o ukrepih države za poenostavitev subvencijskih vlog	30
Preglednica 26: Anketirane kmetije po razlogih za manj uspešno kmetovanje	31
Preglednica 27: Anketirane kmetije po načrtih kmetovanja v prihodnosti	32
Preglednica 28: Anketirane kmetije po razlogih za nezainteresiranost za dopolnilne dejavnosti	33
Preglednica 29: Pomen turizma na kmetiji na anketiranih kmetijah	33
Preglednica 30: Mnenje anketiranih kmetij o prizadevanjih občine za razvoj kmetijstva in podeželja	34
Preglednica 31: Anketirane kmetije po ukrepih, ki so nujni za hitrejši razvoj kmetijstva v občini Črnomelj	34
Preglednica 32: Anketirane kmetije po poznavanju predlogov in programov finan. pomoči v občini Črnomelj	35

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Socio-ekonomska struktura anketiranih kmetij v letu 2006.....	16
Slika 2: Delež gospodarjev na anketiranih kmetijah v letu 2006 po starostnih skupinah ...	18
Slika 3.: Nivo dosežene izobrazbe družinskih članov na anketiranih kmetijah v letu 2006	19
Slika 4: Število živali na anketiranih kmetijah v letu 2006 po različnih vrstah živali	22
Slika 5: Število anketiranih kmetij v letu 2006 glede na rabo zemljišč po velikostnih razredih	24
Slika 6: Delež žit za pridelavo zrnja na anketiranih kmetijah v letu 2006	27
Slika 7: Delež krmnih rastlin na anketiranih kmetijah v letu 2006	28
Slika 8: Struktura anketiranih kmetij po oddaji vlog za subvencije	29
Slika 9: Anketirane kmetije po oceni vpliva skupne kmetijske politike EU na položaj kmetijstva v občini Črnomelj in Sloveniji nasploh	36

KAZALO PRILOG

PRILOGA A: Zemljevid anketiranega območja

PRILOGA B: Anketni vprašalnik

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

CEFTA	Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini
EK	Ekološko kmetovanje
EKJUS	Evropski kmetijski jamstveni in usmeritveni sklad
EKO 0	Neposredna plačila na površine in živali
EU	Evropska unija
GERK	Grafična enota rabe kmetijskega zemljišča
GVŽ	Glava velike živine
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
KS	Krajevna skupnost
KZO	Ohranjanje obdelane in poseljene krajine na zavarovanih območjih
N	Število kmetij (v preglednicah)
OMD	Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost
PDM	Polnovredna delovna moč
REJ	Sonaravna reja domačih živali
RS	Republika Slovenija
SAPARD	Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development (Predpristopni program EU za kmetijstvo in razvoj podeželja)
SKOP	Slovenski kmetijsko okoljski program
ZEL	Ozelenitev njivskih površin

1 UVOD

Slovensko kmetijstvo se je v zadnjih desetih letih zelo spremenilo in se še naprej spreminja. S tem, ko smo se osamosvojili in prešli na tržno gospodarstvo, se je tudi kmetijska politika močno spremenila oz. se je prilagodila kmetijski politiki EU. Posledično se spremembe kažejo tudi pri posameznih slovenskih kmetijah; nekatere povečujejo pridelavo in se širijo, nekatere kmetujejo kot do sedaj, spet druge pa kmetovanje počasi opuščajo. Posledice opuščanja kmetovanja je zaraščanje kmetijskih zemljišč. Starejša generacija ne zmore več dela, mlajša pa ni več pripravljena delati na tak način kot njihovi predniki. Do sprememb prihaja ne glede na vstop v EU, bo pa le-ta nekatere procese pospešil v smislu ohranjanja poseljenosti, ohranjanja kmetijske dejavnosti in ohranjanja podeželja. Seveda se bo to zgodilo le ob ustreznih pripravah in preusmeritvah kmetijske dejavnosti.

Ohranjanje kmetijske dejavnosti ostaja nacionalni interes in interes lokalne skupnosti pri uspešnem prostorskem načrtovanju. Njen namen je optimalno izkoriščanje prostora in zagotovitev kakovostnega življenjskega prostora. Cilj in potreba za ohranjanje kmetijske dejavnosti in s tem tudi za ohranjanje podeželja je usmeritev v različne oblike sonaravnega kmetovanja. EU nudi sonaravnim oblikam kmetovanja finančne podpore, vendar pa so postopki prezahtevni, da bi jih večina kmetov glede na svojo starost in izobrazbo ter brez podpore svetovalne službe lahko razumela in izvajala. Bodo pa sonaravne oblike kmetovanja v prihodnosti bistveno vplivale na razvoj podeželja.

Uspešnost razvoja kmetijstva se v naslednjih letih ne bo kazala samo pri ohranjanju nivoja kmetijske pridelave in urejenosti podeželja, ampak tudi z uspešnim koriščenjem finančnih sredstev iz strukturnih skladov EU.

1.1 POVOD ZA RAZISKAVO

Za ugotavljanje stanja kmetijstva ob reki Kolpi v občini Črnomelj smo se odločili na temelju splošnega poznavanja kmetijstva na območju celotne občine Črnomelj ter sodelovanja s kmetijsko svetovalno službo v Črnomlju, zlasti v času subvencijske kampanje, pa tudi pri vnosu grafičnih enot rabe kmetijskih zemljišč (GERK).

1.2 NAMEN ŠTUDIJE

Namen dela je ugotoviti stanje kmetijstva ob reki Kolpi na območju med Gribljami in Vinico v občini Črnomelj. Ugotoviti želimo, s čim se kmetje ukvarjajo, kaj pridelujejo ter kateri problemi jih ovirajo pri uspešnem kmetovanju. Preučili bomo, kakšne so možnosti za nadaljnji razvoj kmetijstva in stanje primerjali z ostalo Slovenijo. Predvsem pa želimo predstaviti, kakšne so možnosti za uresničitev načrta razvoja kmetijstva in razvoja podeželja v občini Črnomelj.

Menimo, da so rezultati diplomske naloge lahko osnova za nadaljnje ravni priprave razvojnega načrta za obravnavano območje.

2 PREGLED LITERATURE

2.1 SLOVENSKO KMETIJSTVO

Cunder (2002) navaja, da v nasprotju z večino razvitih zahodnoevropskih držav, za katere je značilna visoka stopnja razvoja kmetijske tehnologije, Slovenija zaradi specifičnega zgodovinskega razvoja in z njim podedovane slabe agrarne strukture, še vedno sodi v krog tistih držav, ki z razvojem modernega, proizvodno in delovno učinkovitega kmetijstva praktično šele pričenjajo. Čeprav je slovensko kmetijstvo zaradi naravnih razmer prisiljeno gospodariti v težjih pridelovalnih razmerah, so predvsem zelo slaba velikostna in posestna struktura kmetij, nizka stopnja profesionalizacije ter še vedno razmeroma nizka stopnja porabe delovne sile tisti dejavniki, ki odločilno zavirajo hitrejše prilagajanje naših proizvodnih struktur evropskim.

Po rezultatih raziskovanja o strukturi kmetijskih gospodarstev (KMG) se je leta 2003 v Sloveniji s kmetijsko pridelavo ukvarjalo 77.138 kmetijskih gospodarstev, kar je za dobrih 10 odstotkov manj kot leta 2000. Kljub upadu je ostal obseg kmetijskih zemljišč v rabi okvirno nespremenjen. Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji je leta 2003 znašala 6,3 ha (Statistične informacije..., 2004).

Kmetijska zemljišča predstavljajo 32 odstotkov celotnega ozemlja, gozdovi okrog 59,9 odstotkov, 8,2 odstotkov zemljišč pa predstavljajo ostala zemljišča. Zadnja desetletja je prisoten stalen trend povečanja zemljišč v zaraščanju, kar predstavlja velik problem. V strukturi rabe kmetijskih zemljišč zavzemajo največji delež trajni travniki in pašniki s 54,6 odstotki, sledijo jim njive s 30,3 odstotki ter trajni nasadi z 8,4 odstotki. Slabih 7 odstotkov kmetijskih zemljišč predstavljajo ostala kmetijska zemljišča. Ker se del krme pridelava tudi na njivah, je dobri dve tretjini vseh kmetijskih zemljišč v rabi namenjenih za pridelavo krme za živino (Nacionalni strateški načrt..., 2006).

Slovenija sodi v krog evropskih držav z najmanjšo stopnjo specializacije v kmetijstvu. Medtem ko je v okviru EU skoraj 85 odstotkov vseh kmetijskih gospodarstev usmerjenih v določeno vrsto rastlinske oziroma živinorejske pridelave, pa je v Sloveniji specializiranih gospodarstev, po podatkih vzorčnega popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2003, le 43,5 odstotka. Medtem ko je za rastlinsko pridelavo značilna razmeroma intenzivna specializacija na področju vrtnarstva in gojenja trajnih nasadov ter zmerna specializacija na področju poljedelstva, pa v okviru živinoreje poteka specializacija v prirejo mesa in v prirejo mleka. Specializirana gospodarstva v Sloveniji gospodarijo na več kot polovici kmetijske zemlje (55 odstotkov) in ustvarijo 62,7 odstotka celotne vrednosti standardnega pokritja kmetijske pridelave v Sloveniji. Več kot polovica (56,5 odstotka) gospodarstev spada v enega od tipov z mešano pridelavo, bodisi v tip mešana rastlinska pridelava, mešana živinoreja ali pa so kombinacija obojega (Popis..., 2002).

Za Slovenijo je značilna razdrobljenost enot rabe v kmetijstvu, ki so poleg tega po večini majhne in razpršene. Kmetijska zemljišča v rabi so razdeljena na okoli 720.000 enot rabe, ki se raztezajo na več kot 1.700.000 parcelah. To pomeni od 9 do 10 enot rabe na kmetijsko gospodarstvo, ki v povprečju obdeluje 6,3 ha kmetijskih zemljišč. Neugodna zemljiška struktura predstavlja pomembno strukturno oviro pri nadaljnjem razvoju

kmetijstva. V zadnjih letih je sicer zaznati določen napredek, vendar je trg kmetijskih zemljišč še vedno razmeroma negibljiv, premalo učinkovita pa je tudi zemljiška politika. Prav ta pa je eden ključnih pogojev za izboljšanje posestne strukture (Nacionalni strateški načrt..., 2006).

2.2 STRUKTURA KMETIJSKE PRIDELAVE

Slovenija razen ravninskega dela subpanonskega sveta na severovzhodu ter nekaterih sklenjenih območij na dnu kotlin in ravnin, nima pomembnejših območij primernih za intenzivno rastlinsko proizvodnjo. Njive so omejene na razmeroma majhne površine, ki pa so še dodatno ogrožene zaradi urbanizacije. Razen Irske, v EU ni države, ki bi imela manjši delež njiv v strukturi rabe kmetijskih zemljišč, kot ga ima Slovenija. Z 0,12 ha njiv na prebivalca Slovenija močno zaostaja za povprečjem EU, saj ima v povprečju trikrat manj njiv na prebivalca kot večina drugih držav (Program razvoja podeželja..., 2006).

Na njivah tako v EU kot v Sloveniji prevladuje pridelava žit. Ker je slovensko kmetijstvo bolj usmerjeno v živinorejo, so druga najpomembnejša skupina poljščin krmne rastline, njim sledijo industrijske rastline, brez sladkorne pese. Struktura posameznih poljščin na njivah je dokaj enostavna, prevladujejo koruza, pšenica in silažna koruza, ki zavzemajo kar dve tretjini njivskih površin v Sloveniji (Popis..., 2002).

Travinje v slovenskem kmetijstvu prevladuje, saj zavzema več kot dve tretjini kmetijskih zemljišč, a je praviloma slabo izkoriščeno. To je skoraj dvakrat toliko, kot je povprečje EU. Dobri dve tretjini travnatih zemljišč se koristi v obliki travnikov, slaba tretjina pa v obliki ekstenzivnih pašnikov (Program razvoja podeželja..., 2006).

Živinoreja je najpomembnejša panoga slovenskega kmetijstva, ki v strukturi končne pridelave predstavlja več kot 60 odstotkov vrednosti. Govedorejo kot prevladujočo tržno proizvodno usmeritev narekujejo že naravne danosti ter posredno velik delež travinja v strukturi kmetijske zemlje. Pomemben dejavnik pa je brez dvoma tudi velikostna struktura kmetij, ki je primerna predvsem za delovno in dohodkovno intenzivnejše živinorejske proizvodne usmeritve in manj za specializirane poljedelske oz. poljedelsko živinorejske usmeritve (Program razvoja podeželja..., 2006).

V Sloveniji se je z vinogradništvom leta 2000 ukvarjalo 35.129 kmetijskih gospodarstev, ki skupno obdelujejo nekaj več kot 16.600 ha vinogradov, od tega 83 odstotkov družinske kmetije, 17 odstotkov pa kmetijska podjetja. Značilnost našega vinogradništva je velika zemljiška razdrobljenost in majhni vinogradi. Kmetije obdelujejo v povprečju 0,4 ha vinogradov na gospodarstvo. Podobno velikost gospodarstev, ki se ukvarjajo z vinogradništvom, imajo v EU le še nekatere mediteranske države (Grčija, Italija, Portugalska). Skoraj 70 odstotkov vseh skupnih zemljišč vinogradov predstavljajo bele vinske sorte. Tudi v strukturi trsov se pojavlja podobno razmerje med belimi in rdečimi vinskimi sortami (Popis..., 2002).

Z intenzivnim sadjarstvom se je leta 2000 ukvarjalo skoraj 5.000 kmetijskih gospodarstev; ki skupno obdelujejo približno 5.250 ha zemljišč in gojijo različne sorte sadnega drevja. Povprečno na kmetijo je 0,7 ha zemljišč intenzivnih sadovnjakov.

Gospodarstva v EU v povprečju pridelujejo sadje na dvakrat večjem zemljišču. Le dve državi v EU (Luksemburg in Portugalska) imata z vidika velikostne strukture bolj razdrobljeno pridelavo kot Slovenija (Popis..., 2002).

2.3 SLOVENSKO KMETIJSTVO PO VSTOPU V EU

Volk T. in sod. (2005) navajajo, da je bilo leto 2004, prvo leto polnopravnega članstva Slovenije v EU, ki je prineslo uveljavitev skupne kmetijske politike in drugih pravil skupnega trga tudi za slovensko kmetijstvo. Z vstopom se je odločanje na področju tržno-cenovne politike in na področju politike razvoja podeželja v glavnem preneslo na skupne organe EU, s tem pa je EU prevzela tudi del obveznosti glede financiranja. V letu 2004 je bilo tako iz skupnih evropskih skladov financirano 16 odstotkov celotne realizacije proračuna Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano oz. 19 odstotkov vseh proračunskih sredstev za podporo kmetijstvu. V okviru ukrepov tržno-cenovne politike je bilo črpanje sredstev iz evropskih kmetijskih skladov v letu 2004 še zelo skromno.

Pri neposrednih plačilih na hektar oz. glavo živali je evropski kmetijski sklad prispeval okoli 45 odstotkov sredstev. Precej več sredstev iz evropskih skladov je bilo že v letu 2004 izplačanih za financiranje ukrepov razvoja podeželja in kmetijske strukturne politike, kjer se je delež sofinanciranja s strani EU gibal med 50 in 80 odstotkov. Poleg sredstev za ukrepe predpristopne pomoči iz programa SAPARD (3,2 milijarde SIT), so bila precejšnja sredstva iz EU črpana tudi za ukrepe v okviru programa razvoja podeželja (5,1 milijarde SIT), medtem ko je bilo črpanje za kmetijske strukturne ukrepe iz enotnega programskega dokumenta v prvem letu majhno (60 milijonov SIT). Prevzete obveznosti za financiranje vseh programov so bile sicer bistveno večje od prilivov iz evropskih skladov, zaradi zamika pri izplačilih pa se je v leto 2005 preneslo tudi črpanje teh sredstev.

Izravnalna plačila za območja z omejenimi dejavniki ter kmetijska okoljska plačila so z vstopom v EU postala del Programa razvoja podeželja 2004-2006. Ob tem se je višina plačil na enoto v primerjavi z letom 2003 praktično podvojila (različno po ukrepih).

2.4 KMETIJSTVO V OBČINI ČRNOMELJ

Občina Črnomelj je največja belokranjska občina. Obsega 339 km² in šteje 14.580 prebivalcev. V občini je 12 krajevnih skupnosti (KS), v katerih je 120 naselij, od tega leži večina (61) znotraj Črnomaljskega ravnika, del jih je znotraj ožjega območja reke Kolpe (24), del na obrobju Kočevskega Roga in Poljanske gore (10). Manjši del naselij leži med Poljansko goro in reko Kolpo (10), del pa v Poljanski dolini (15) (Strokovne podlage..., 2005).

2.4.1 Struktura kmetijskih zemljišč

Med podatki katastra in statističnega popisa iz leta 2000 obstajajo bistvena odstopanja pri vseh kategorijah zemljišč. Kataster kaže na velik odstotek travnikov in pašnikov, vendar je velik delež teh zemljišč zaraščenih zaradi težavnosti obdelave. Podobno velja tudi za vinograde in travniške sadovnjake. Obseg njiv v obdelavi se je v preteklih desetih letih zmanjšala, opuščene njive kmetje izkoriščajo kot ekstenzivno travinje.

Celotno ozemlje občine Črnomelj meri 34.000 ha, skupen obseg zemljišč v uporabi kmetij znaša 18.197 ha. Na osnovi popisa kmetijskih gospodarstev leta 2000 je v občini Črnomelj 1.289 kmečkih gospodarstev, ki skupno obdelujejo 6.784 ha kmetijskih zemljišč. Delež njiv znaša 46,8 odstotkov. Povprečno ena kmetija obdeluje 5,3 ha kmetijskih zemljišč, za razliko v državah članicah EU, kjer kmečka gospodarstva obdelujejo v povprečju 18,0 ha kmetijskih zemljišč.

Po podatkih Zavoda RS za gozdove je v občini Črnomelj 22.984 ha gozdov, kar pomeni 69 odstotna pokritost z gozdovi, večinski lastniki pa so kmetje. Z vstopom v EU kmetje lahko uveljavljajo tudi subvencije za gojitvena dela v gozdu, in sicer do 50 odstotkov sredstev iz usmerjevalnega dela EKJUS (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004).

2.4.2 Naravni pogoji za kmetijsko pridelavo

Občina Črnomelj leži na skrajnem JV Slovenije. Je robna, prehodna pokrajina, zaprta proti ostalim slovenskim pokrajinam in odprta proti panonski kotlini. Od ostale Slovenije jo ločuje Poljanska gora, ki se drži Kočevskega Roga. Na hribovju prevladuje kraško površje z vertikalnim odtokom, razčlenjeno s številnimi grapami, žlebovi, doli, suhimi dolinami, ki visijo proti kraškemu ravniku. Na JV delu se iz ravnika dviga Veliko Bukovje. Tektonski prelomi različnih sistemov so zelo pomembni, saj so površje razkosali v številne grude, zaradi katerih ločimo več nivojev v različnih višinah, kar daje videz rahlo valovite pokrajine. To pa potencira še kraški relief s svojimi pojavi. V okolici Dragatuša in Gribelj pa je nekoliko bolj ravninski del zaradi manjših nanosov in naplavin reke Podturnščice v Dragatuškem delu in reke Kolpe na Gribeljsko Krasinškem polju.

Območje občine Črnomelj zaradi reliefnih in pedoloških značilnosti tal ni enovito. Delimo ga na manjša območja,

- Kraško območje, ki obsega največji del občine in največ kmetijskih obdelovalnih zemljišč. Prevladujejo travniki, zato je največ živinorejskih kmetij, ki gojijo krave dojlje in drobnico. Površje kraškega ravnika je bolj razgibano in precej kamnito. Zato je manj njiv oz. so le-te manjše. Zaradi težje obdelave razgibanega in kamnitega terena je opazno opuščanje košnje košenic in s tem posledično večje zaraščanje možnih obdelovalnih zemljišč.
- Nižinski del je omejen predvsem na območje Dragatuša in Gribelj. Je kmetijsko najbolj razvit predel in zajema predvsem njive, ki so osnova za intenzivno kmetovanje.
- Hribovito območje se razteza od Ručetne gore do Poljanske doline in občino Črnomelj obrobja na njenem zahodnem delu. V nižjih legah Poljanskega hribovja prevladujejo kmetijska zemljišča, zlasti vinogradi, v višjih legah pa gozdovi.

Prav zaradi reliefa imamo zelo pestro mikroklimo. Prevladuje milo podnebje. Zaradi južnega in jugozahodnega vetra je občutiti vplive submediteranskega podnebja, ki se odraža predvsem v razporeditvi padavin (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004).

2.4.3 Struktura kmetijske pridelave v posameznih panogah

2.4.3.1 Poljedelstvo

Po strategiji razvoja kmetijstva in razvoja podeželja v občini Črnomelj za obdobje 2004-2009 (2004) ima njive v posesti kar 98 odstotkov kmetij in v povprečju obdelujejo 2,5 ha njiv. Glavnina pridelovanja poljščin je namenjena za prehrano živali (kar 80 odstotkov njiv). Poljščine tržno pridelujejo le na nižinskih območjih (Griblje, Dragatuš, Črnomelj). Največ se prideluje koruzo, sledita ji pšenica in ječmen. Pri izbiri strniščnih posevkov se kmetje pogosto odločajo tudi za setev alternativnih poljščin (ajda, pira). Piro sejejo predvsem kmetije, usmerjene v ekološko kmetovanje. Za seme pa se pridelujejo repa, koleraba, krmna ogrščica in tritikala.

2.4.3.2 Vinogradništvo in vinarstvo

Na osnovi statističnega popisa kmetijskih gospodarstev iz leta 2000 (2002) se na območju občine Črnomelj z vinogradništvom ukvarja 1.196 kmetij, to je 92,9 odstotkov vseh kmetij, ki skupaj obdelujejo 170,21 ha vinogradov. Povprečna velikost vinograda je 0,14 ha (Popis..., 2002).

V občini so zaradi ugodne klime za vinogradništvo primerna tista zemljišča, ki ležijo na nadmorski višini od 220-500 m, so nagnjena in imajo ugodno lego (J, JV, V, JZ). Za ostalo kmetijsko rabo pa ta zemljišča niso primerna, ker so nagnjena in omejena za strojno obdelavo. Velik problem vinogradništva v občini je razdrobljenost vinogradov, kar skupaj s strmimi legami povzroča drago in zahtevno pridelavo grozdja in vina (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004).

2.4.3.3 Sadjarstvo

V občini Črnomelj je skupaj 4,9 ha intenzivnih nasadov sadnega drevja in 170 ha ekstenzivnih travniških sadovnjakov. To predstavlja 2,6 odstotkov vseh obdelovalnih zemljišč (Popis..., 2002).

Zaradi dobrega terena in ugodne klime je intenzivna pridelava sadja ena izmed možnih usmeritev na kmetijah. Težko pa bi predstavljala osnovno dejavnost na kmetiji, saj zaradi razdrobljene posestne strukture to na žalost ni možno.

V zadnjih letih pa vse več kmetov sodeluje v projektu Oživitve travniških sadovnjakov, ki jim nudi pomoč pri oživitveni rezi dreves, postavljanju novih nasadov in predelavi sadja v sok (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004).

2.4.3.4 Živinoreja

Z živinorejo se v občini Črnomelj ukvarja 1.181 kmetij, to je 91,6 odstotkov vseh kmetij. Na obseg živinoreje v veliki meri vplivajo naravne danosti, velik delež travinja in konfiguracija terena, saj je celotno območje občine uvrščeno v območje z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo. Prevladuje gojenje govedi in drobnice, ostale živali pa so

perutnina in kunčjereja, ki jih gojijo predvsem za samooskrbo. Opazna pa je tudi reja damjakov.

Govedo redijo na 670 kmetijah (51,9 odstotkov vseh družinskih kmetij) in sicer skupaj 3.784 govedi, v povprečju pa 5,6 govedi na kmetijo. Drobnico je v letu 2000 na območju občine Črnomelj redilo 321 kmetij in sicer skupaj 3.871 živali. Belokranjska pramenka je avtohtona pasma ovac v Beli krajini in je najštevilčnejše zastopana v okolici Adlešičev (Popis..., 2002).

2.4.4 Vizija razvoja kmetijstva v občini Črnomelj

Glede na strategijo razvoja kmetijstva in razvoja podeželja v občini Črnomelj iz leta 2004 (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004) se v prihodnosti v občini pričakuje dva osnovna trenda razvoja kmetijstva: intenzivna kmetijska pridelava na kmetijah, kjer bo zagotovljen pariteten dohodek na kmetiji vsaj eni osebi s primarno kmetijsko dejavnostjo ali dopolnitev le-te z eno izmed dopolnilnih dejavnosti ter razvoj kmetijstva oz. ohranjanje kmetijske dejavnosti. Funkcija kmetijske dejavnosti bo v ohranjanju tradicionalnega izgleda kulturne krajine (preprečevanje zaraščanja) oz. podeželja, se pravi, da bo šlo za multifunkcionalnost ali večnamenskost kmetijstva.

Glede na predstavljeno strukturo kmetijske pridelave je na območju občine pomembna predvsem organizacija in trženje v okviru pridelave hrane kontrolirane kakovosti, velik poudarek pa bo tudi na sonaravnih načinih kmetijske pridelave-predvsem integrirana pridelava in ekološka pridelava.

Ker kmečki zavarovanci še vedno nimajo rešenega problema zavarovanja za primer brezposelnosti iz naslova pokojninsko-invalidskega zavarovanja, bo zelo pomembno načrtno usmerjanje (programi preusmeritve) kmečkih zavarovancev. In to predvsem na kmetijah, ki na podlagi obsega in vrste kmetijske pridelave ne dosežajo konkurenčnosti kmetijstva v EU.

Zaradi same ekstenzivnosti kmetijske pridelave, naravnih pogojev in zaradi relativno velikega obsega površin (poseben pomen za varovanje narave ali kot parki), je vključevanje v programe SKOP še toliko pomembnejše, saj poleg dodatnih ukrepov, v katere se lahko vključijo (ekstenzifikacija, ohranjanje habitatov), kmetije na teh območjih pridobijo možnost povečevanja teh sredstev za 10-20 odstotkov. SKOP neposredna plačila so namenjena kritju dela stroškov dodatno vloženga dela z namenom ohranjanja tradicionalnih oblik gospodarjenja na kmetijah in okoljsko zahtevnejši pridelavi.

Po podatkih kmetijske svetovalne službe Črnomelj je bilo v letu 2006 oddanih 725 vlog za subvencije na območju občine Črnomelj. V programe SKOP je bilo vključenih 174 kmetij, kar predstavlja 24 % vseh oddanih vlog (Število oddanih vlog..., 2006).

2.5 SPLOŠNI PODATKI O OBMOČJU RAZISKAVE

2.5.1 Krajina

Reka Kolpa Belo krajino omejuje z južne in vzhodne strani in ima na tem delu strme bregove (Slovenija. Turistični vodnik, 1995).

Kolpa izvira kot Kupa v Gorskem Kotarju na Hrvaškem in je mejna reka med dvema državama. Poleg tega teče na prehodu iz dinarskega v panonski svet. Porečje sestavljata dve pokrajinski enoti: zgornji, višji, kraški in gozdnati ter spodnji, nižinski in poplavno-močvirni svet. Dolina reke Kolpe je redko naseljena, naselja so kar precej raztresena. Obdelovalnih površin je malo, s tem je tudi možnosti za poljedelstvo malo, prevladuje pa živinoreja. Višje lege so ugodne za vinogradništvo in sadjarstvo (Dolenjska..., 1995).

2.5.2 Kamnine, površje in tla

Skoraj celotno območje Bele krajine sodi v porečje Kolpe. Zaradi kraškega površja je rečna mreža redka in večji del vodnega toka se je prestavil pod površje. Vodnata Kolpa teče na obrobju, površinsko vodo dobiva le iz kraških izvirov neposredno ob strugi. Zaradi močnega globinskega vrezovanja v apneniške planote je Kolpa ostala na površju. Značilni so majhni strmci in zaradi ozke ter globoke struge skromne poplavne površine. Svojevrsne pa so poplave iz estavel, kjer po kratkotrajnem, močnem deževju začne voda bruhati iz kraškega podzemlja in poplavi pretežno obdelana zemljišča. Vendar pa voda že po nekaj urah izgine v številne vrtače in ponikve (Slovenija..., 1998).

Večina kraškega ravnika, ki je del slunjske plošče, je v nadmorski višini 170-200m. Pokrajina je najbolj zakrasela v okolici Adlešičev, kjer je gostota vrtač največja. Ravnik v morfološkem smislu ni enoten, saj je razčlenjen na številne terase, ki počasi padajo proti rekam (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004).

Kljub poplavam so obrečne ravnice z debelimi rečnimi nanosi obdelane, prevladujejo pa travniki. Na Kolpi so bili v preteklosti številni obrati na vodni pogon, ki pa na žalost propadajo.

Tipi prsti so odsev prevlade karbonatnih kamnin in višinskih pasov. Na apnencih in dolomitih so nastale v višjih legah plitve rendzine, nižji kraški ravniki pa prekrivajo rjave in rdeče prsti, katerih debelina se spreminja na zelo kratke razdalje. Na kraški glini, ki ponekod na debelo prekriva karbonatno podlago, so nastale rdečerjave prsti, na krednem flišu pa plitvejšje in zračne sivorjave prsti. Steljarjenje v preteklosti je zelo osiromašilo prst in povečalo njeno kislost. Prsti na holocenskih nanosih ob vodotokih so plitve in pogosto poplavljenе (Slovenija..., 1998).

2.5.3 Podnebje

Bela krajina je v območju subpanonskega podnebja. Gorjanci zadržujejo prehude učinke vdorov mrzlega severnega zraka. Mikroklima je tukaj zelo pestra zaradi različne nadmorske višine. Takšna klima se odraža predvsem zaradi reliefa, zaprtosti proti ostali

Sloveniji in odprtosti na vzhod in jugovzhod. Dokaj močan je tudi vpliv Gorskega Kotarja. Za gojenje kmetijskih kultur je ugodna razmeroma visoka srednja mesečna temperatura v aprilu, saj omogoča zgoden začetek rasti. Vegetacijska doba, ki jo označujejo dnevi s srednjo temperaturo nad 10 °C, traja v dnu Bele krajine in v toplem pasu okoli 190 dni. Za občutljive kmetijske pridelke so tukaj najbolj nevarni pogosta megla, slana in toča. Poletna toča in neurja pogosto prizadenejo predvsem vinogradniška območja severnega obrobja Bele krajine.

Povprečna letna količina padavin znaša od 1200 do 1300 mm, prvi višek padavin nastopi jeseni. Zgodnje jesensko deževje ovira predvsem kmetijstvo. Letna temperatura zraka znaša 11,2 °C, povprečna maksimalna temperatura znaša 21,3 °C, povprečna minimalna temperatura pa 0,7 °C (Slovenija..., 1998).

2.5.4 Naselja in prebivalstvo

Bela krajina je prava zakladnica slovenskega ljudskega blaga. Slovi po številnih ohranjenih narodnih šegah in navadah, najbolj znan obred je vodenje zelenega Jurija. Značilna je bela lanena narodna noša, ki so jo ženske v nekaterih odročnih vaseh nosile še pred dobrimi 30 leti. Belokranjska narečja imajo zaradi odmaknjenosti in poselitve, socialne in kulturne zgodovine v razvoju slovenskega jezika posebno mesto. Za današnjo podobo belokranjskih govorov sta bili pomembni 15. in 16. stoletje, ko se je zaradi turških vpadov začela spreminjati sestava prebivalstva. Poleg slovenskih in pretežno slovenskih območij srečamo tudi območja, kjer se je uveljavil mešani slovensko-hrvaški govor. Čisti hrvaški oz. srbski govori so do procesov močnega priseljevanja in odseljevanja po 2. svetovni vojni prevladovali v Marindolu in Bojancih. Poselitveni tokovi so bili najbolj pogosto usmerjeni na zakraseli nizki ravniki, v bližino vodnih virov. Najstarejša belokranjska poselitev sega v bakreno dobo, naselbine pa so bile postavljene na okljuke večjih belokranjskih rek.

Pojav množičnega izseljevanja je potekal v drugi polovici 19. stoletja, po ukinitvi Vojne krajine in odhodu vojaštva, ko je gospodarstvo močno nazadovalo. Najbolj množično so se izseljevali s kmetijskih območij južne in jugovzhodne Bele krajine ob Kolpi. Možen vzrok izseljevanja je bil tudi pojav trtne uši, ki je uničila velik del belokranjskih vinogradov.

Za Belo krajino je značilen zelo razpršen poselitveni vzorec. Prevladujejo gručasta naselja, razložena naselja z gručastim jedrom in raztresena naselja. Obcestne vasi so predvsem v obkolpskem delu (Slovenija..., 1998).

2.5.5 Gospodarstvo

Gospodarska usmeritev je odsev razmeroma skopih naravnih virov, kraškega ozemlja, odmaknjene prometne lege, slabše razvite infrastrukture in zapoznele industrializacije. Zastoj v razvoju se je začel v drugi polovici 19. stoletja, saj do takrat med Belo krajino in drugimi slovenskimi pokrajinami ni bilo bistvenih razlik. Glavni razlogi za stagnacijo so pozna zgraditev dolenjsko-belokranjske železnice, pozna in skromna elektrifikacija ter šibka industrializacija. Pospešeno preslojevanje kmečkega prebivalstva se je zato zelo pozno začelo. Vendar je po letu 1960 industrija postala osnovna gospodarska in zaposlitvena dejavnost. Razvoj industrije je bil v šestdesetih in sedemdesetih izredno hiter.

V začetku osemdesetih je industrija dajala dobro polovico belokranjskega narodnega dohodka, izoblikovala se je enostranska zaposlitvena sestava z vsemi slabostmi in tveganji. Kljub močni industrializaciji se je takratna občina Črnomelj vse do leta 1980 uvrščala med manj razvite občine, kasneje pa je ta status pripadel prav obkolpskemu območju črnomaljske občine. Šele v drugi polovici osemdesetih let je začela naraščati vloga terciarnih in kvartarnih dejavnosti, vendar je bila industrija na začetku devetdesetih let najbolj pomembna gospodarska dejavnost.

Bela krajina razpolaga z dokaj bogatimi vodnimi viri, gozdovi in razmeroma ohranjeno naravo. Zaradi kraškega površja so naravne možnosti za poljedelstvo najbolj ugodne le v ozkem obkolpskem pasu pod Gribljami in v okolici Dragatuša, njivske površine pa obsegajo slabo petino ozemlja. Ugodnejše naravne razmere so za vinogradništvo in sadjarstvo, in sicer v toplem, prisojnim pasu nad dnem Bele krajine. Vinogradništvo je bilo pomembna gospodarska dejavnost, v vinorodnih območjih celo osnovni vir za preživljanje.

Zaradi naravnih lepot in zanimivosti (topla in dokaj čista Kolpa, vinogradi, kmečki turizem, lov in ribolov), ljudskih običajev, spomenikov in gostoljubnosti lahko pričakujemo razširitev turistične dejavnosti (Slovenija..., 1998).

3 METODE DELA

3.1 ANKETIRANO OBMOČJE

Podatke za diplomsko nalogo smo pridobili na osnovi izdelane ankete. Opravljenih je bilo 51 terenskih anket na območju od Gribelj do Vinice.

Preglednica 1: Število anketiranih kmetij po vaseh v letu 2006 na anketiranem območju

Naselje	N	%
Griblje	10	19,6
Adlešiči	7	13,7
Podklanec	6	11,8
Preloka	5	9,8
Marindol	4	7,8
Miliči	3	5,9
Žuniči	3	5,9
Fučkovci	3	5,9
Velika Sela	2	3,9
Vrhovci	2	3,9
Zilje	2	3,9
Dolenjci	2	3,9
Purga	2	3,9
Skupaj	51	100,0

Legenda: N= št. kmetij

V anketi so sodelovale skoraj vse kmetije, ki smo jih izbrali, razen nekaterih, ki so se v opravičilo za nesodelovanje sklicevale na pomanjkanje časa, majhnost kmetije, nevednost, ipd., ali pa jih ni bilo doma. Kmetje so bili izredno prijazni, ustrezljivi in gostoljubni, kratka ni bilo nobenih neprijetnih situacij ali zavrnitev.

3.2 ANKETA

Anketa je bila izpeljana z anketnim vprašalnikom, ki smo ga pripravili na Katedri za agrarno ekonomiko Biotehniške fakultete v Ljubljani. Vprašalnik vsebuje 36 vprašanj (glej prilogo b).

Z anketiranjem smo pridobili podatke o:

- socio-ekonomski strukturi kmetij
- prebivalstvu in delovni sili na kmetijah
- površini njihovih zemljišč in rabi

- rastlinski pridelavi in povprečnih hektarskih pridelkih na kmetijah
- obsegu in vrsti kmetijske proizvodnje
- prihodnosti in razvojnih željah kmetov
- oceni splošnega stanja kmetijstva na analiziranem območju.

3.3 ANKETIRANJE

Za anketiranje smo porabili 10 dni, ki so bili razporejeni čez meseca junij in avgust. Na dan smo opravili 5-6 anket, ena anketa pa je zavzela približno pol ure časa. Kmetov nismo predhodno obveščali, ampak smo jih osebno obiskali in anketirali.

Kljub temu, da smo anketiranje opravljali v mesecih juniju in avgustu, ko imajo kmetje dosti dela, so si za anketo vzeli čas, in ni bilo čutiti nestrpnosti ali površnosti pri odgovarjanju na vprašanja. Razlog je tudi v tem, da je anketiranje potekalo bolj ali manj v deževnih dnevih, tako da so bili kmetje večinoma doma. Kmetje so v pogovoru omenili še marsikatero težavo belokranjskega obkolpskega kmeta. Izrečeno je bilo kar nekaj kritik na račun slovenske kmetijske politike, nekaj pa tudi na račun kmetijske zadruge.

3.4 OPREDELITEV IZVEDENIH KAZALCEV

3.4.1 Socio-ekonomski tipi kmetij

Glede na socio-ekonomski tip delimo kmetije v naslednje štiri skupine (Kovačič, 1996):

A. ČISTA KMETIJA

Med čiste kmetije spadajo kmetije, pri katerih vsi člani v aktivni življenjski dobi (od 15 do vključno 64 let) delajo samo na kmetiji ali pa so vzdrževani. Zunaj kmetije so zaposleni samo člani gospodinjstva, ki ne pripadajo jedru družine. Jedro družine tvorita gospodar in zakonec skupaj z morebitnim naslednikom in njegovim zakoncem.

B. MEŠANA KMETIJA

K mešanim kmetijam uvrščamo kmetije, pri katerih je najmanj en aktivni družinski član zaposlen zunaj kmetije ali prejema pokojnino in hkrati najmanj en dela stalno na kmetiji.

C. DOPOLNILNA KMETIJA

K dopolnilnim kmetijam spadajo kmetije, kjer so vsi aktivni člani zaposleni zunaj kmetije ali prejemajo pokojnino ali pa so vzdrževani.

D. OSTARELA KMETIJA

Med ostarele kmetije spadajo kmetije, kjer so vsi člani starejši od 64 let.

Kovačič (1996) navaja, da nam socio-ekonomski tip kmetije kaže, iz katerih virov družina pridobiva dohodek oz. kolikšen del skupnega dohodka ustvari družina s kmetijsko dejavnostjo. Kadar teh podatkov nimamo, uporabimo v ta namen podatke o zaposlenosti družinskih članov zunaj kmetije. Ta podatek nam kaže trajno prisotnost zunanjega vira dohodka, ne omogoča pa nam opredelitve natančnega razmerja med obema viroma dohodka. Socio-ekonomski status je poleg velikosti posestva odvisen tudi od demografskih značilnosti družine (številčnost, starost), ki so morda še bolj pomembne. Na proces socio-ekonomskega razslojevanja pa vplivajo tudi naravne razmere za kmetijsko pridelavo in oddaljenost od delovnih mest zunaj kmetije.

3.4.2 Število glav velike živine (GVŽ)

Najpogosteje uporabljen kazalec intenzivnosti pridelovanja na živinorejskih kmetijah je GVŽ. Po ustaljeni metodologiji predstavlja 1 GVŽ 500 kilogramov žive teže živali. S pomočjo koeficientov, ki so prikazani v preglednici 2, preračunamo število glav različnih kategorij živali na skupni kazalec glede na ustaljeno metodologijo (Kovačič, 1996).

Preglednica 2: Vrste in kategorije živali ter pripadajoči koeficienti za pretvorbo v GVŽ (Kovačič, 1996:20)

Vrste in kategorije živali	Koeficient za pretvorbo v GVŽ
Krave, breje telice in drugo odraslo govedo	1,100
Teleta do 6 mesecev	0,500
Mlado govedo nad 6 mesecev	0,500
Kobile in konji	1,100
Žrebeta	0,750
Plemenske svinje in drugi prašiči	0,300
Sesni pujski do 2 meseca	0,020
Ovce in koze	0,100
Jagnjeta in kozlički	0,020
Kokoši nesnice	0,002

3.4.3 Aktivnost in število polnovrednih delovnih moči (PDM)

Po Kovačiču (1996) je aktivnost vsakega prebivalca na kmetiji opredeljena na osnovi podatkov o starosti, poklicu, načinu opravljanja poklica, o dejavnosti in delu, ki ga oseba morda občasno opravlja. Na temelju tako opredeljene aktivnosti je za vsako osebo določen koeficient PDM, ki nam pove, koliko dela na kmetiji lahko oseba opravi v primerjavi z obsegom dela, ki ga opravi oseba stalno in polno angažirana na kmetiji.

Obseg delovne sile izražamo s številom polnovredna delovna moč (PDM). To število izraža delovni potencial populacije, ki živi na kmetijah in je na razpolago za kmetijsko proizvodnjo (Kovačič, 1996).

Ena polnovredna delovna moč pomeni družinskega člana, ki je v aktivni življenjski dobi in je polno delovno angažiran na kmetiji. Družinski člani, ki pa niso v aktivni življenjski dobi (otroci, starejši od 64 let, dijaki, zaposleni, študentje) a tudi pomagajo na kmetiji, pa so v število PDM pretvorjeni z ustreznimi faktorji (Kovačič, 1983).

Kovačič (1996) ugotavlja, da število PDM ne pove ničesar o dejanski izkoriščenosti delovne sile za ta namen. Kmetje namreč pogosto opravljajo razna druga dela z namenom pridobivanja dopolnilnega dohodka. Zato je podatek o številu PDM samo pogojno uporaben za ugotavljanje globalne produktivnosti v kmetijstvu, saj zanemari prikrito nezaposlenost, ki pa je v kmetijstvu praviloma občasna.

Preglednica 3: Opredelitev aktivnosti posameznih družinskih članov v delo na kmetiji in PDM za vsako aktivnost (Kovačič, 1996:15)

Aktivnost	Koeficient PDM
Člani v starosti od 12-14 let	
a) Dijaki, ki redno delajo na kmetiji	0,1
Člani v starosti od 15 do 65 let	
a) Člani, ki stalno delajo samo na kmetiji	1,0
b) Člani, ki gospodinjijo in redno pomagajo na kmetiji	0,5
c) Člani, ki samo gospodinjijo	0,2
d) Študenti, ki delajo na kmetiji	0,3
e) Zaposleni, ki delajo na kmetiji	0,3
f) Vzdrževani člani ali upokojenci, ki stalno delajo na kmetiji	0,6
g) Vzdrževani člani ali upokojenci, ki občasno delajo na kmetiji	0,3
Člani, ki so starejši od 65 let	
a) Člani, ki delajo stalno na kmetiji in so stari do 74 let	0,6
b) Člani, starejši od 74 let in aktivno delajo na kmetiji	0,2
c) Upokojenci, ki stalno pomagajo na kmetiji	0,2
d) Gospodinje	0,2

V preglednici 3 so navedeni le tisti člani, ki imajo PDM večji od 0. V analizi smo obseg delovne sile prikazali na posamezno gospodinjstvo in sicer kot seštevek vrednosti PDM vseh posameznih članov, ki živijo v skupnem gospodinjstvu.

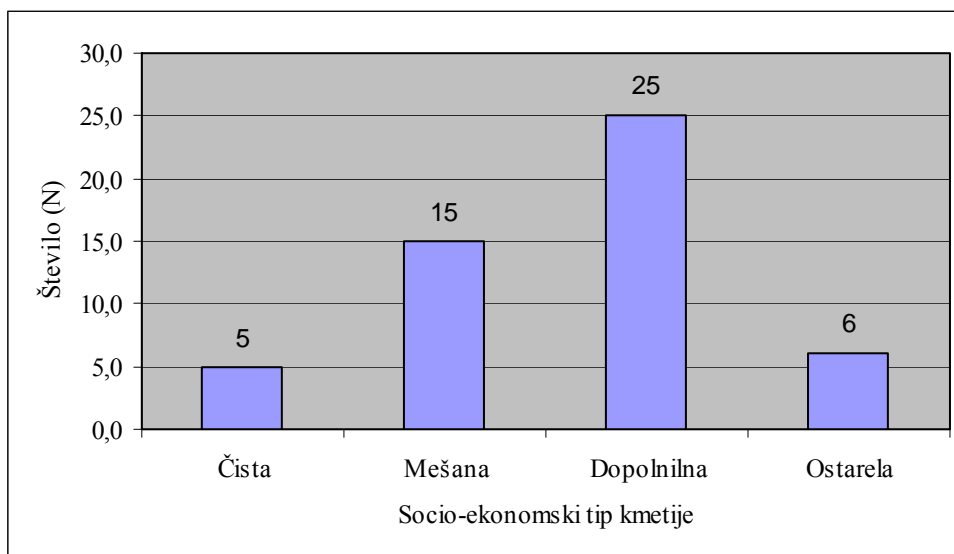
4 REZULTATI

4.1 SOCIALNO EKONOMSKE ZNAČILNOSTI KMETIJ

Preglednica 4: Socio-ekonomska struktura anketiranih kmetij v letu 2006

Socio-ekonomski tip kmetije	N	%
Čista	5	9,8
Mešana	15	29,4
Dopolnilna	25	49,0
Ostarela	6	11,8
Skupaj	51	100,0

Med anketiranimi kmetijami prevladujejo dopolnilne kmetije. Takih je kar 25 gospodarstev, kar predstavlja 49 odstotkov. Sledijo jim mešane kmetije (15) z 29 odstotki. Te kmetije imajo dovolj zemljišč in PDM, da lahko en član jedra družine dela samo na kmetiji. Čistih kmetij je 5, kar predstavlja 10 odstotkov. 12 odstotkov oz. 6 kmetij pa je ostarelih.

Slika 1: Socio-ekonomska struktura anketiranih kmetij v letu 2006

4.2 DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

Preglednica 5: Število družinskih članov na anketiranih kmetijah v letu 2006

	Število družinskih članov								Skupaj
	1	2	3	4	5	6	7	8	
N	4	11	7	7	7	8	5	2	51
%	8	22	14	14	14	16	10	4	100

Iz preglednice 5 je razvidno, da je na anketiranem območju največ kmetij, 11 (22 %) z dvema družinskima članoma, medtem ko je le 4 odstotke (2) kmetij z osmimi družinskimi člani. Delež kmetij s po 3, 4, 5 družinskimi člani pa je enak in sicer 14 odstotkov (7). So pa na anketiranem območju tudi 4 (8 %) kmetije z enim članom.

Preglednica 6: Starostna struktura družinskih članov na anketiranih kmetijah v letu 2006

	Člani na kmetijah po starostnih skupinah (leta)					Skupaj
	pod 35 let	35 - 44 let	45 - 54 let	55 - 64 let	nad 64	
N	82	18	32	28	49	209
%	39	9	15	13	23	

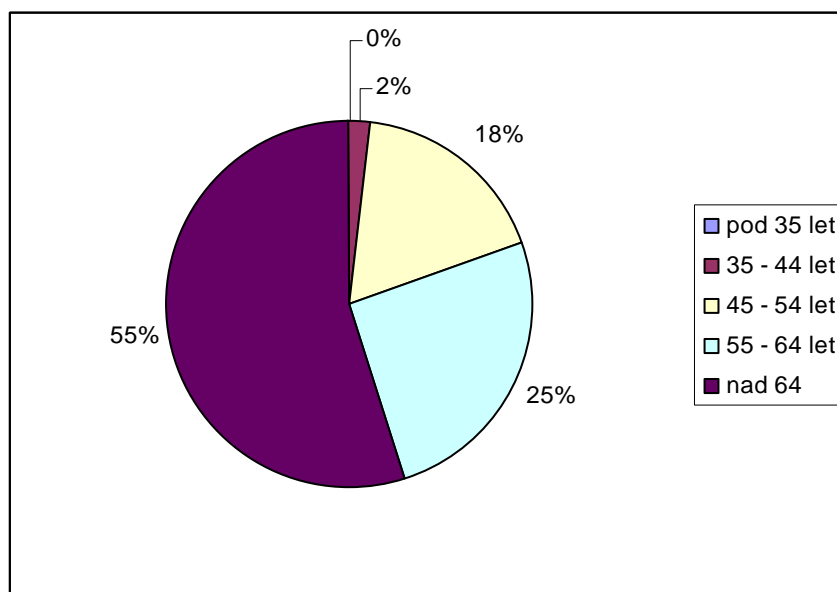
Iz preglednice 6 lahko ugotovimo, da je največji delež članov, ki živijo na kmetiji starih pod 35 let; teh je kar 82 ali 39 odstotkov. Tak odstotek je predvsem zaradi podmladka (vnuki). Tudi delež starih nad 64 je razmeroma velik, 23 odstotkov, ker so bodisi sami oz. nimajo otrok ali pa so se le-ti odselili. Vmes se pojavijo še osebe, ki so stare od 35 do 44 let, teh je 9 odstotkov; osebe, stare od 45 do 54, katerih je 15 odstotkov in osebe, stare od 55 do 64 let, ki jih je 13 odstotkov. Na podlagi starostne strukture lahko ugotovimo, kolikšen je človeški potencial in kakšne so nadaljnje možnosti za razvoj.

Povprečno število članov na gospodinjstvo znaša 4,1.

Preglednica 7: Starost gospodarjev anketiranih kmetij v letu 2006

	Gospodarji na kmetijah po starostnih skupinah (leta)					Skupaj
	pod 35 let	35 - 44 let	45 - 54 let	55 - 64 let	nad 64	
N	0	1	9	13	28	51
%	0	2	18	25	55	100

Iz preglednice 7 je razvidno, da je kar 55 odstotkov gospodarjev starejših od 64 let. Tak odstotek lahko pripišemo dejstvu, da je veliko kmetij ob Kolpi, kjer so se otroci odselili od doma ali otrok nimajo ali pa le-ti nočejo prevzeti dela. Zanimivo je tudi to, da ni gospodarja starega pod 35 let.

Slika 2: Delež gospodarjev na anketiranih kmetijah v letu 2006 po starostnih skupinah

4.2.1 Nasledstvo

Nasledstvo je izredno pomembno za obstanek in nadaljnji razvoj posamezne kmetije. To velja predvsem za kmetije, kjer so gospodarji starejši in njihovi otroci še ne vejo, ali bodo kmetovanje nekoč prevzeli in tiste, ki otrok nimajo.

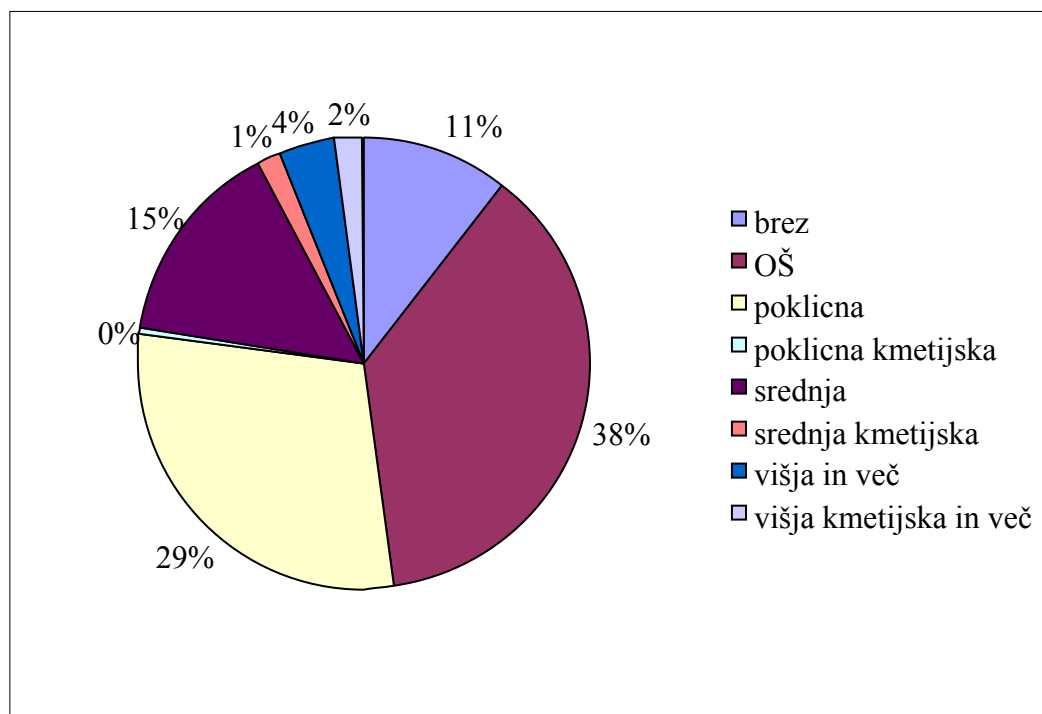
Preglednica 8: Stanje nasledstva na anketiranih kmetijah v letu 2006

Naslednik	N	%
Redno zaposlen in popoldne dela na kmetiji	27	52,9
Dela stalno na kmetiji	7	13,7
Mlajši in še ne ve kako se bo odločil	6	11,8
Ga ni	5	9,8
Zagotovljen, a še ne živi na kmetiji (bo sorodnik ali domač, ki je že odseljen)	2	3,9
Naslednika imajo, vendar ne bo delal na kmetiji	1	2,0
Mlajši, ki se bo po končanem šolanju verjetno zaposlil in popoldne delal na kmetiji	1	2,0
Naslednika imajo, je mlajši in se verjetno ne bo redno zaposlil, delal bo na kmetiji	1	2,0
Gospodar je mlajši od 45let, vprašanje ni aktualno	1	2,0
Skupaj	51	100,0

Preglednica 8 kaže, da le 10 odstotkov kmetij nima naslednika. Med anketiranimi kmetijami prevladujejo tiste, ki imajo naslednika z redno zaposlitvijo in ki popoldne dela na kmetiji. Takšnih je 53 odstotkov. 14 odstotkov kmetij, ima naslednika, ki stalno dela na kmetiji. Pri 12 odstotkih kmetij je naslednik mlajši in še ne ve, kako se bo odločil. Zagotovljenega naslednika ima 4 odstotke anketiranih kmetij, a le-ta še ne živi na kmetiji.

Je pa zanimivo, da se noben ne bo odpovedal zaposlitvi, ko bo nekoč prevzel kmetijo. Že to je velik pokazatelj, da kmetijstvo v teh krajih ni dobičkonosno. Pomembno pa je, da se vsaka kmetija trudi, da bi imela naslednika, se pravi da ne bi radi, še posebej starejši, da jim kmetija propade oz., da bi se prenehali ukvarjati s kmetijstvom.

4.2.2 Izobrazba

Slika 3.: Nivo dosežene izobrazbe družinskih članov na anketiranih kmetijah v letu 2006

Iz slike 3 je razvidno, da ima 49 odstotkov članov kmetij dokončano osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Nizka izobrazbena raven je predvsem zaradi velikega deleža starejših članov na kmetijah, medtem ko imajo njihovi otroci že višjo izobrazbo; poklicno izobrazbo jih ima 29 odstotkov in srednjo 15 odstotkov. Se pa skoraj vsi na kmetijah zavedajo (dobrih 92 odstotkov anketiranih), da kmetijska politika doživlja velike strukturne spremembe in da se bo moral kmet sedaj bolj izobraziti, da bo lahko temu sledil in bil pri kmetovanju uspešnejši.

4.2.3 Zaposlitev

Preglednica 9 nam prikazuje zaposlenost prebivalcev na anketiranih kmetijah. Največji delež (32 %) ljudi na anketiranih kmetijah je redno zaposlenih in popoldne delajo na kmetiji. Ta podatek se navezuje na veliko število dopolnilnih kmetij. 30 ljudi (14 %) redno dela samo na kmetiji, 6 odstotkov pa jih dela na kmetiji in v gospodinjstvu. Na šolanju je 14 odstotkov prebivalcev, prav toliko je tudi upokojenih, ki delajo na kmetiji. 9 odstotkov prebivalcev je nesposobnih za delo; sem spadajo starejši, invalidi in otroci. Samo

zaposlenih je 16, kar predstavlja 8 odstotkov prebivalcev anketiranih kmetij. 1 odstotek prebivalcev dela samo v gospodinjstvu, prav toliko pa jih tudi išče zaposlitev.

Preglednica 9: Zaposlenost prebivalstva na anketiranih kmetijah v letu 2006

Zaposlenost	N	%
Zaposlen in dela na kmetiji	68	32,5
Samo na kmetiji	30	14,4
Na šolanju	29	13,9
Upokojen in dela na kmetiji	29	13,9
Nesposoben za delo (stari, invalidi, otroci)	19	9,1
Samo zaposlen	16	7,7
Na kmetiji in v gospodinjstvu	12	5,7
Išče zaposlitev	3	1,4
Samo v gospodinjstvu	3	1,4
Skupaj	209	100,0

4.2.4 Dohodek iz kmetijstva

Preglednica 10 nam jasno kaže, da ima največ kmetij manj kot 25 odstotkov dohodka iz kmetijstva, teh je kar 61 odstotkov. Dobrih 25 odstotkov pa dohodka iz kmetijstva sploh nima. To pomeni, da kmetijstvo v teh krajih ni panoga, ki bi predstavljala glavni dohodek na kmetijah, ampak je nekaj postranskega. Ljudje, še posebej mlajši so zaposleni, in delajo na kmetiji samo popoldne. Moramo pa poudariti, da so kmetije nasploh v teh krajih majhne, kmetje obdelujejo zemljišča, da si pridelajo za sproti, zase in za živali. Redke so kmetije, ki imajo velik dohodek iz kmetijstva (6 %).

Preglednica 10: Struktura dohodka iz kmetijstva v posameznem gospodinjstvu na anketiranih kmetijah

Navedeni odgovori	N	%
Manj kot 25% dohodka je od kmetijstva	31	60,8
Nič	13	25,5
Nad 75% dohodka je od kmetijstva	3	5,9
Med 25% in 50% dohodka je od kmetijstva	3	5,9
Približno 50% dohodka je od kmetijstva	1	1,9
Skupaj	51	100

Na vprašanje: »Ali je kmetijstvo pomemben vir dohodka in zaposlitev na podeželju?« (glej prilogo b), je 63 odstotkov od 51 anketiranih kmetij odgovorilo, da kmetijstvo ni pomemben vir dohodka in zaposlitev na podeželju. Večini je zaposlitev izven kmetijstva glavni vir dohodka, kmetijstvo pa je neka postranska stvar, še posebej mlajšim. Kmetije so po večini majhne, z malo živali in z zelo razdrobljenimi zemljišči.

4.2.5 Investicije na kmetijah

Preglednica 11: Predvidene naložbe na anketiranih kmetijah v letu 2006

Načrtovane investicije	N	%
V vzdrževanje obstoječega	15	29,4
V adaptacijo, gradnjo hiše	12	23,5
Nikamor	9	17,6
V šolanje otrok	3	5,9
V strojno opremo	3	5,9
V nakup traktorja	3	5,9
V (izgradnjo zmogljivosti za) dopolnilne dejavnosti	3	5,9
V ureditev kmetije	2	3,9
V nakup zemljišč	1	2,0
V nakup osebnega avtomobila	1	2,0
Ne vem	3	5,9

Iz preglednice 11 je razvidno, da 29 odstotkov izmed 51 anketiranih kmetij meni, da bo vlagala denar v vzdrževanje obstoječega, 23 odstotkov kmetij pa v adaptacijo, oz. gradnjo hiše. 18 odstotkov kmetij je takšnih, ki ne nameravajo vlagati v ničesar, približno enaki deleži (6 %) pa so pri vlaganju v šolanje otrok, v strojno opremo, nakup traktorja in v izgradnjo zmogljivosti za dopolnilne dejavnosti. Prav tako 6 odstotkov kmetij ne ve, v kaj bo vlagalo svoj denar. 4 odstotki kmetij namerava vložiti svoj denar v ureditev svoje kmetije, 2 odstotka v nakup zemljišč in prav tako 2 odstotka v nakup osebnega avtomobila.

4.3 PROIZVODNE ZMOGLJIVOSTI

4.3.1 Delovne moči na kmetiji

Preglednica 12: Povprečen PDM po socio-ekonomskih tipih anketiranih kmetij v letu 2006

Socio-ekonomski tip	PDM povprečno
Čista	1,3
Mešana	1,9
Dopolnilna	1,1
Ostarela	0,5
Skupaj povprečno	1,2

Povprečno največji PDM imajo mešane kmetije z 1,9 PDM. Pri čistih kmetijah znaša povprečen PDM 1,3. S povprečno 1,1 PDM razpolagajo dopolnilne kmetije, ostarele pa z 0,5 PDM. Povprečje PDM vseh socio-ekonomskih razredov kmetij pa znaša 1,2, kar je malo nad slovenskim povprečjem, ki znaša 1 (Popis..., 2002). Iz preglednice 12 lahko

sklepamo, da so na anketiranem območju najbolj vitalne mešane kmetije, vse ostale pa krepko zaostajajo.

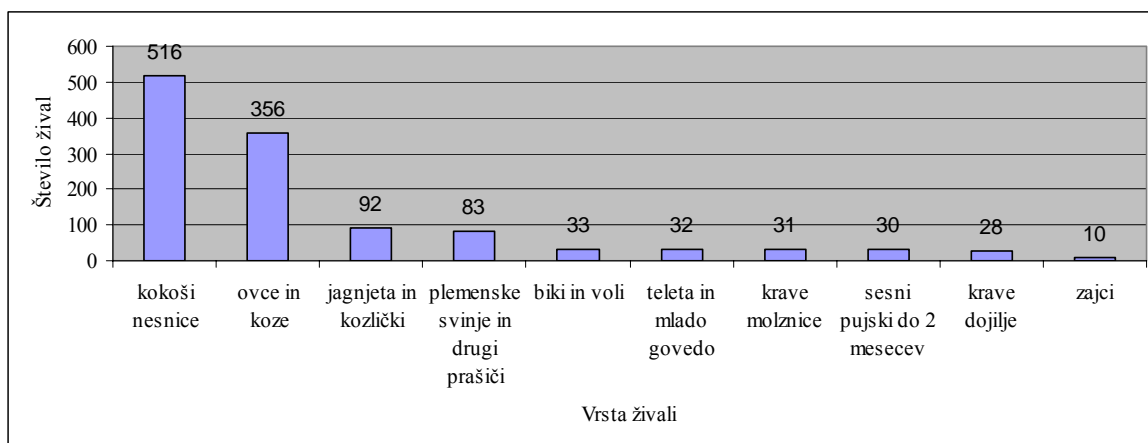
Preglednica 13: Število anketiranih kmetij po razredih PDM v letu 2006

Razredi PDM	N	%
0 - 0,5	10	19,6
0,6 - 1	12	23,5
1,1 - 1,5	11	21,6
1,6 - 2	11	21,6
2,1 in več	7	13,7
Skupaj	51	100,0

Preglednica 13 nam kaže število in odstotek anketiranih kmetij z določenim PDM. Največ kmetij razpolaga z 0,6-1 PDM. Takih kmetij je 12 oziroma 23 odstotkov. Tu prevladujejo dopolnilne kmetije (8). V razred 0-0,5 PDM se je uvrstilo 10 kmetij, kar zavzema 20 odstotkov. V ta razred spadajo predvsem ostarele kmetije (5). V razred 1,1-1,5 PDM se je uvrstilo 11 kmetij oziroma 22 odstotkov. Enak odstotek je tudi kmetij, ki spadajo v razred od 1,6-2. Preostalih 14 odstotkov oziroma 7 kmetij pa razpolaga z 2,1 in več PDM.

4.3.2 Število GVŽ

Podatke o številu živali na posamezni kmetiji podajamo s številom glav in številom GVŽ.

Slika 4: Število živali na anketiranih kmetijah v letu 2006 po različnih vrstah živali

Iz slike 4 je razvidno, da imajo kmetje ob Kolpi največ kokoši nesnic 516 (42 %), kar je povsem logično, saj ima skoraj vsaka kmetija doma kokoši, redijo pa jih predvsem za samooskrbo. Delež ovc in koz je sorazmerno velik-29 odstotkov (356) v primerjavi z deležem goved, katerih je slabih 11 odstotkov. Kmetije ob Kolpi so bolj usmerjene v vzrejo drobnice zaradi naravnih danosti ter kamnitega in razgibanega terena.

Preglednica 14: Število in GVŽ po različnih vrstah živali na anketiranih kmetijah v letu 2006

Vrsta živali	N	GVŽ
Krave, breje telice in ostalo odraslo govedo	92	101,2
Teleta in mlado govedo	32	16,0
Ovce in koze	356	35,6
Jagnjeta in kozlički	92	1,8
Plemenske svinje in drugi prašiči	83	24,9
Sesni pujski do 2 mesecev	30	0,6
Kokoši nesnice	516	1,0
Zajci	10	0,0
Skupaj	1211	181,2

V letu 2006 so anketirane kmetije ob Kolpi redile skupaj 1211 živali. V vrstah živali pa prihaja do velikih razlik, kar lahko lepo ocenimo po staležu GVŽ. V letu 2006 so redili skupaj 181,2 GVŽ.

4.3.3 Kmetijska zemljišča

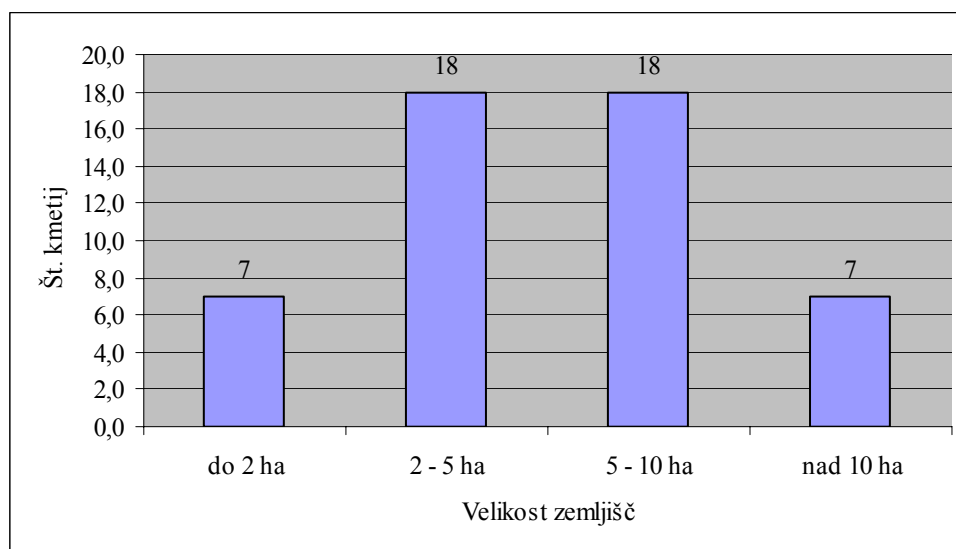
Zemljišča, ki jih imajo kmetijska gospodarstva, so lahko njihova lastna ali pa so najeta. Vendar lastništvo ni bistveno; pomembna so tista zemljišča, ki jih kmetija obdeluje. Zemljišče (lastno ali najeto) ni nujen pogoj za obstoj kmetijskega gospodarstva. Je pa velikostna struktura kmetij pomemben kazalec njihove konkurenčne sposobnosti in učinkovitosti njihovega dohodka. V preteklosti, ko so bile kmetije pretežno samooskrbne, je prav velikost kmetije določala njihovo gospodarsko moč.

Danes je kmetijske pridelke mogoče pridelovati tudi brez zemljišč (npr. reja prašičev in perutnine izključno s kupljeno krmo). Vendar pa je takih kmetijskih gospodarstev v Sloveniji malo.

Preglednica 15: Število anketiranih kmetij po velikostnih razredih glede na rabo kmetijskih zemljišč (lastna in najeta kmetijska zemljišča v ha) v letu 2006

	Število (delež) kmetij glede na rabo zemljišč po velikostnih razredih				Skupaj
	do 2 ha	2 - 5 ha	5 - 10 ha	nad 10 ha	
N	7	18	18	7	50
%	14	36	36	14	100

Preglednica 15 nam kaže velikostno strukturo anketiranih kmetij glede na rabo zemljišč (v lasti in v najemu). Kmetije imajo največji delež zemljišč med 2 in 10 ha (72 %); manj kot 2 ha obdeluje 14 odstotkov kmetij in prav toliko (14 %) nad 10 ha. Ena kmetija pa v preglednici ni navedena, ker zaradi starosti ne obdeluje več svojih zemljišč.

Slika 5: Število anketiranih kmetij v letu 2006 glede na rabo zemljišč po velikostnih razredih

S pregledom kmetijskih zemljišč v uporabi dobimo bolj jasno sliko o stanju kmetijstva na anketiranem območju.

Preglednica 16: Zemljišča anketiranih kmetij in njihova raba v letu 2006

Zemljiške kategorije	V lasti (ha)	Vzeto v najem (ha)	Dano v najem (ha)	Skupaj (ha)
Gozd	215,95	0,00	0,00	215,95
Travniki	112,23	7,00	9,00	119,23
Njive in vrtovi	104,06	13,85	7,00	117,91
Zaraščeno	69,03	0,00	0,00	69,03
Pašniki	40,77	8,00	0,00	48,77
Sadovnjaki	8,61	0,00	0,00	8,61
Vinogradi	7,33	0,00	0,00	7,33
Skupaj (ha)	557,98	28,85	16,00	586,83

Anketirane kmetije imajo v lasti največ gozda (215,95 ha oz. 39 %), kar je kar precej, glede na slovensko povprečje, ki znaša 60 odstotkov. V veliki meri obdelujejo lastna zemljišča, nekaj pa jih vzamejo tudi v najem. Zelo malo pa je zemljišč, ki jih dajo v najem, samo 16 hektarjev. Razmeroma velik delež je tudi zaraščenih površin (12 %), ki jih kmetje opuščajo predvsem zaradi odročnosti, neprimernosti za strojno obdelavo, zaradi škode, ki jim jo povzroči divjad in podobno. Deleža njiv in travnikov v uporabi pa sta praktično skoraj enaka (20 %). Skoraj vsaka kmetija ima tudi vinograd, vendar ti zavzemajo le 1 odstotek vse površine. Sadovnjaki pa zavzemajo 2 odstotka.

Na tem območju imajo anketirane kmetije v lasti povprečno 11,2 hektarjev zemlje, kar je malo nad slovenskim povprečjem, ki znaša skoraj 10 hektarjev (Popis..., 2002).

Preglednica 17: Povprečno število kosov zemljišč anketiranih kmetij po vaseh v letu 2006

Naselje	Št. kosov zemljišč	Št. kmetij	Povp. na kmetijo
Preloka	227	5	45,4
Miliči	122	3	40,7
Žuniči	80	3	26,7
Marindol	71	4	17,8
Griblje	57	10	5,7
Podklanec	45	6	7,5
Velika Sela	43	2	21,5
Adlešiči	41	7	5,9
Vrhovci	34	2	17,0
Fučkovci	21	3	7,0
Zilje	17	2	8,5
Dolenjci	13	2	6,5
Purga	5	2	2,5
Skupaj	776	51	15,2

Preglednica 17 nam kaže povprečno število kosov zemljišč, ki jih ima posamezna vas. Glede na število kmetij, ki so bile anketirane v posamezni vasi lahko vidimo, da ima v Preloki 5 kmetij povprečno 45 kosov zemljišč, medtem ko ima v Gribljah 10 kmetij povprečno 6 kosov zemljišč. Takšna razlika se pojavlja predvsem zaradi raznolikosti terena v obeh vaseh. V Gribljah je bila izvedena komasacija, zemljišča so v večini združena, teren je raven, za razliko v Preloki in tudi v ostalih vaseh, ki smo jih anketirali, kjer imajo zemljišča precej razdrobljena (veliko število malih zemljišč na različnih lokacijah). To kmetom predstavlja največji problem, ker ravno zaradi tega marsikateri kmet ne more uveljavljati svojih zemljišč za subvencije, ker so enostavno premajhna. Zato so takšna zemljišča dostikrat prepuščena zaraščanju, posebej, če so še nagnjena, saj se kmetije odločijo za obdelovanje boljših, bolj dostopnih zemljišč. Tudi stroški pridelave so večji, saj se poveča poraba goriva, časa, itd.

Na anketiranem območju znaša povprečno število kosov zemljišč 15,2 na kmetijo, kar je mnogo več kot znaša slovensko povprečje, ki je 7,2 na kmetijo (Popis..., 2002).

4.3.3.1 Nakup in zakup kmetijskih zemljišč

Preglednica 18: Želje anketiranih kmetij po zakupu kmetijskih zemljišč v letu 2006

Zakup zemljišč	N	%
Ne želi vzeti v zakup	43	84,3
Ne želi, ker ima že dovolj zemljišč v zakupu	4	7,8
Želi vzeti v zakup	4	7,8
Skupaj	51	100,0

Preglednica 18 nam jasno kaže, da si dobrih 84 odstotkov anketiranih kmetij sploh ne želi vzeti kakršnihkoli zemljišč v zakup. Slabih 8 odstotkov jih ne želi, ker jih imajo že dovolj v zakupu. Le slabih 8 odstotkov anketiranih bi vzelo nekaj zemljišč v zakup. Torej lahko sklepamo, da imajo v teh krajih zadosti lastnih zemljišč.

Preglednica 19: Anketirane kmetije po obsegu zemljišč, ki so jih pripravljene kupiti v letu 2006

	Želen nakup zemljišč					Skupaj
	do 1,0 ha	1 - 2 ha	2 - 3 ha	3 - 4 ha	nad 4 ha	
N	1	1	1	1	1	5
%	20	20	20	20	20	100

10 odstotkov anketiranih kmetij je na vprašanje o pripravljenosti za nakup zemljišč odgovorilo pritrdilno, in sicer 80 odstotkov kmetij bi oz. so kupili zemljišča v razponu od 0,6 ha do 3 ha, 20 odstotkov pa jih je odgovorilo, da bi si jih želeli kupiti čim več.

90 odstotkov anketiranih kmetij pa ne želi kupiti novih zemljišč. Razlogi, ki jim preprečujejo nakup zemljišč so navedeni v preglednici 20. In sicer, 50 odstotkov kmetij jih ima dovolj, 20 odstotkov jih je odgovorilo, da se jim to ne splača. 4 odstotke kmetij je odgovorilo, da zemljišč nima kdo obdelovat, prav tako 4 odstotke kmetij je dejalo, da bi oz. so jo dali v najem. Slabih 22 odstotkov vprašanih pa se ni opredelilo.

Preglednica 20: Anketirane kmetije po razlogih, ki jim preprečujejo nakup zemljišč v letu 2006

Navedeni odgovori	N	%
Imajo dovolj	23	50,0
Ne splača se	9	19,6
Nima kdo delat	2	4,3
Dali bi/so v najem	2	4,3
Brez odgovora	10	21,7
Skupaj	46	100,0

4.3.3.2 Neobdelanost kmetijskih zemljišč

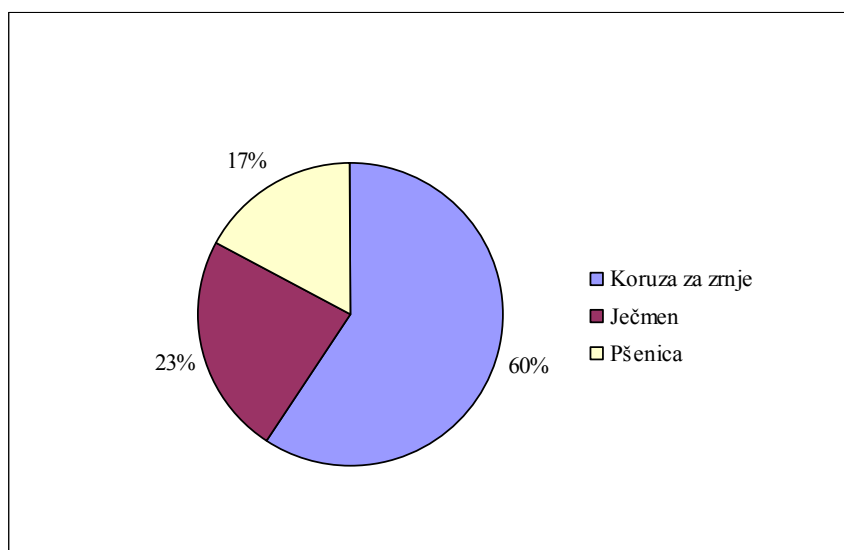
59 odstotkov anketiranih kmetij pravi, da imajo neobdelana zemljišča, kar je kar velik odstotek. Vzroki za to so različni.

Najpogostejši vzrok je, da zemljišča niso primerna za strojno obdelavo. To pomeni, da so ali kamnita, ali zelo nagnjena ali pa preprosto premajhna. Drugi vzrok, ki prav tako predstavlja velik problem je, da jih ne obdelujejo zaradi škode, ki jim jo povzroči divjad. Nazadnje pa so še drugi vzroki, ki niso toliko pogosti, a so vseeno pomembni. Nekateri so se zaposlili in sedaj obdelujejo le boljša zemljišča in predvsem tista, ki so blizu doma, pa tudi starejši, ki so sami, obdelujejo zemljišča, ki so jim blizu. Veliko zemljišč je razparceliranih, majhnih, ni dostopnih poti do njih, zemlja je slaba, pogost problem pa je tudi, da marsikatera kmetija nima potrebne delovne sile in zato sami ne zmorejo obdelovati kolikor bi mogoče želeli.

4.3.4 Intenzivnost rastlinske pridelave

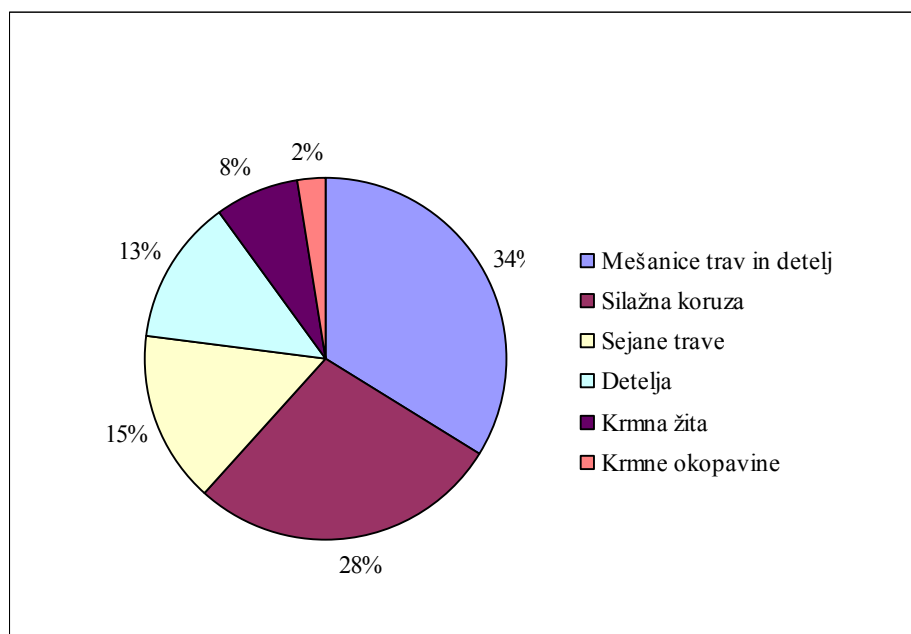
Glavnina pridelovanja poljščin in krme na kmetijah je namenjena samooskrbi oziroma je glavnina pridelave poljščin na njivah še vedno namenjena za prehrano živali.

Pri pridelavi poljščin je značilen ozek kolobar, saj prevladuje koroza za zrnje (60 %), sledita ji ječmen (23 %) in pšenica (17 %).

Slika 6: Delež žit za pridelavo zrnja na anketiranih kmetijah v letu 2006

Med krmnimi rastlinami pa je največji delež mešanice trav in detelj s 34 odstotki, sledi jim delež silažne koroze z 28 odstotki in delež sejane trave s 15 odstotki. Deleži krmnih rastlin so lepo vidni na sliki 7.

Slika 7: Delež krmnih rastlin na anketiranih kmetijah v letu 2006

4.3.5 Opravljanje del na kmetiji

Preglednica 21: Obdelovanje kmetijskih zemljišč na anketiranih kmetijah

Navedeni odgovori	N	%
Strojno in ročno	36	70,6
Strojno	12	23,5
Ročno	3	5,9
Skupaj	51	100

Iz preglednice 21 je razvidno, da anketirane kmetije dela na kmetiji v glavnem opravljajo strojno in ročno (71 %). Samo strojno obdeluje 23 odstotkov anketiranih kmetij. Še vedno pa je nekaj takih kmetij, ki dela opravljajo samo ročno (6 %). Razlogi za to so vidni v preglednici 22.

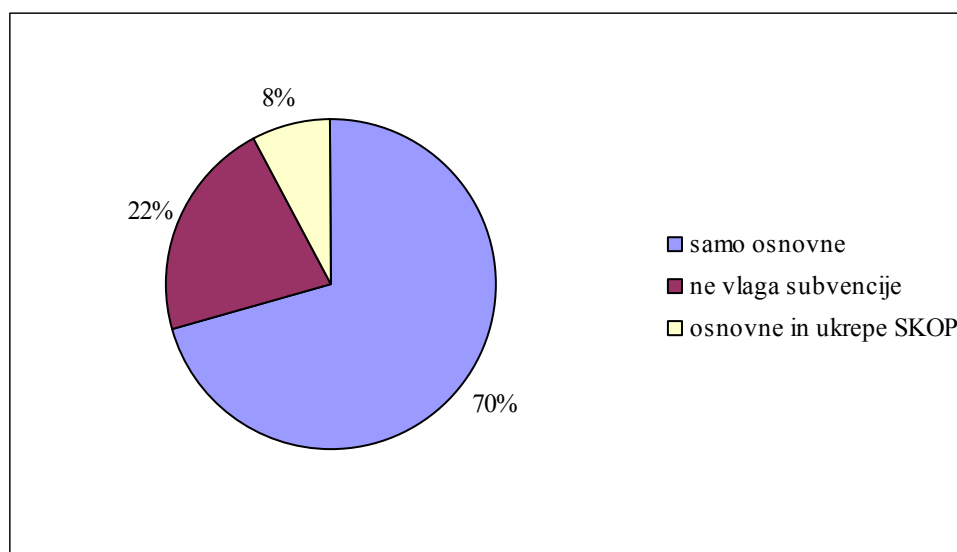
Preglednica 22: Anketirane kmetije po razlogih, ki omejujejo strojno obdelavo zemljišč

Navedeni odgovori	N	%
Zemljišča niso primerna za strojno obdelavo	25	64,1
Premajhne kmetijske površine	10	25,6
Nimamo ustreznih strojev	4	10,3
Mehanizacija je predraga	2	5,1
Drugo	1	2,6

V preglednici 22 je skupno število kmetij, ki več dela ne opravljajo strojno večje od 39, ker je lahko ena anketirana kmetija navedla več možnih odgovorov.

Preglednica 22 nam kaže, da 25 (64 %) anketiranih kmetij pravi, da zemljišča niso primerna za strojno obdelavo, ker so ali preveč kamnita ali pa so na razgibanem terenu. 10 (26 %) jih je mnenja, da so njihove površine enostavno premajhne za strojno obdelavo. 4 (10 %) so odgovorile, da nimajo ustreznih strojev, 2 (5 %) sta se pritoževali nad drago mehanizacijo, 1 (3 %) pa se ni opredelil.

4.3.6 Kmetijske subvencije

Slika 8: Struktura anketiranih kmetij po oddaji vlog za subvencije

Na sliki 8 vidimo, da 70 odstotkov (36) kmetij oddaja vlogo samo za osnovne ukrepe (EKO 0 in OMD), 8 odstotkov (4) pa osnovne in ukrepe SKOP. Ukrepi SKOP, za katere se odločajo so: REJ, EK, ZEL in KZO. Lahko pa ena kmetija uveljavi več ukrepov SKOP, le da morajo biti le-ti kompatibilni.

22 odstotkov (11) kmetij pa vlog za subvencije ne oddaja.

Preglednica 23: Anketirane kmetije po zadovoljstvu z višino izplačanih kmetijskih subvencij

Navedeni odgovori	N	%
Zadovoljni	20	50,0
Zadovoljni, vendar menijo, da bi bile lahko višje	15	37,5
Zadovoljni, vendar menijo, da so roki izplačil predolgi	4	10,0
Nezadovoljni	4	10,0
Drugo	1	2,5

V preglednici 23 je skupno število kmetij, ki oddajajo vlogo za subvencijo večje od 40, ker je lahko ena anketirana kmetija navedla več možnih odgovorov.

Iz preglednice 23 je lepo razvidno, da je 50 odstotkov anketiranih kmetij, ki oddajajo vlogo za subvencijo, zadovoljnih z izplačili. 37 odstotkov jih je zadovoljnih, a menijo, da bi bila lahko tudi višja, 10 odstotkov je prav tako zadovoljnih, vendar menijo, da so roki izplačil predolgi, 10 odstotkov jih ni zadovoljno z izplačili. 2 odstotka pa se jih ni opredelilo.

Na vprašanje: »Ali vam uspe kaj denarja, ki ga dobite od subvencij, tudi prihraniti?«, je 72 odstotkov kmetij, ki oddajajo vlogo, odgovorilo, da nič ne prihranijo. 17 odstotkov kmetij pravi, da jim ta denar niti stroškov ne pokrije, 7 odstotkov jih je odgovorilo, da nekaj malega pa tudi prihranijo. 2 odstotka kmetij pa na vprašanje ni hotelo odgovoriti.

Preglednica 24: Mnenje anketiranih kmetij o sami vlogi za subvencije

Navedeni odgovori	N	%
Menijo, da je z leti vse več birokracije in nejasnosti	28	70,0
Menijo, da se je poenostavila	12	30,0
Skupaj	40	100,0

70 odstotkov kmetij, ki oddajajo subvencijsko vlogo meni, da je z leti vse več birokracije in nejasnosti. 30 odstotkov kmetij pa je mnenja, da se je vloga poenostavila.

Preglednica 25: Mnenje anketiranih kmetij o ukrepih države za poenostavitev subvencijskih vlog

Navedeni odgovori	N	%
Enostavnejša in krajša zbirna vloga	29	72,5
Mislim, da je že dovolj enostavno	10	25,0
Drugo	1	2,5
Skupaj	40	100,0

72 odstotkov anketiranih kmetij, ki oddajajo vlogo za subvencijo, je mnenja, da bi morala biti le-ta krajša in enostavnejša. 25 odstotkov jih meni, da je vloga že dovolj enostavna, 2 odstotka pa jih pravi, da bi morala biti vloga takšna, da bi jo posameznik lahko izpolnil sam doma.

4.4 RAZLOGI, KI OVIRAJO USPEŠNO KMETOVANJE

Preglednica 26: Anketirane kmetije po razlogih za manj uspešno kmetovanje

Navedeni odgovori	N	%
Pomanjkanje denarja	24	47,1
Razparceliranost površin	22	43,1
Pomanjkanje delovne sile	20	39,2
Slaba zemlja in slab pridelek	4	7,8
Zemljišča niso primerna za strojno obdelavo	3	5,9
Premalo obdelovalnih površin	3	5,9
Pomanjkljiva strojna opremljenost	3	5,9
Zastareli gospodarski objekti	2	3,9
Divjad	2	3,9
Ni ovir	1	2,0

Največ (47 %) anketiranih kmetij navaja kot omejitveni dejavnik uspešnega kmetovanja pomanjkanje denarja. Na drugem mestu je z 43 odstotki razparceliranost površin, ki je na tem območju zelo prisotna. Kmetij, ki menijo, da zaradi pomanjkanja delovne sile ne morejo uspešno kmetovati je 39 odstotkov. Ti razlogi močno izstopajo, so pa tudi drugi, ki sicer niso tako pogosti, a niso nič manj pomembni. 8 odstotkov anketiranih kmetij se je pritoževalo nad slabo zemljo in pridelkom, 6 odstotkov jih pravi, da njihove površine niso primerne za strojno obdelavo. Problemi pa se kažejo tudi v pomanjkanju obdelovalnih površin (6 %), pomanjkljivi strojni opremljenosti (6 %), zastarelih gospodarskih objektih (4 %) in škodi, ki jim jo povzroča divjad (4 %). Le 2 odstotka kmetij pravi, da nima ovir pri kmetovanju.

Na vprašanje: »Ali bi opuščanje kmetijske pridelave v odročnejših območjih negativno vplivalo na poseljenost le-tega?«, je skoraj polovica anketiranih kmetij (49 %) odgovorila, da bi opuščanje kmetijstva negativno vplivalo na poseljenost. To pomeni izseljevanje iz vasi v mesta, predvsem zaradi službe. 51 odstotkov anketiranih kmetij pa je mnenja, da opuščanje kmetovanja ne bi pretirano vplivalo na poseljenost.

Podeželje vse bolj postaja prostor, kjer si ljudje želijo živeti. Ne toliko zaradi ukvarjanja s kmetijstvom, ampak tudi zaradi samega bivanja. Podeželje je, še posebej ob Kolpi, prijetno okolje za delo in rekreacijo prebivalstva, kot tudi za ohranjanje naravnih virov.

4.5 RAZVOJNI NAČRTI NA KMETIJAH

4.5.1 Splošni načrti

Preglednica 27: Anketirane kmetije po načrtih kmetovanja v prihodnosti

Razvojni načrti	N	%
Kmetovali bodo v enakem obsegu kot sedaj	26	51,0
Kmetovanje počasi opuščajo	21	41,2
Odprli bodo kmečki turizem	1	2,0
Kmetijo nameravajo povečati, modernizirati in intenzivirati pridelovanje	1	2,0
Ne vedo	2	3,9
Skupaj	51	100

Na 51 odstotkov (26) anketiranih kmetijah nameravajo kmetovati v enakem obsegu kot do sedaj, na 41 (21) odstotkov kmetij pa kmetovanje počasi opuščajo. Ta dva podatka nista nič kaj vzpodbudna za razvoj kmetijstva na tem območju. Slabe 4 odstotke (2) jih ne ve, kaj jim bo prihodnost prinesla. Le 2 odstotka (1) anketiranih kmetij namerava povečati, modernizirati in intenzivirati pridelovanje. Prav tako 2 odstotka (1) pa namerava odpreti turizem na kmetiji.

4.5.2 Dopolnilne dejavnosti

Z dopolnilnimi dejavnostmi se ob reki Kolpi ukvarja 10 odstotkov kmetij. Osnovni namen teh dejavnosti je zagotovitev boljše izrabe delovnih moči za zagotavljanje dopolnilnega dohodka, z optimalnim izkoriščanjem vseh naravnih danosti na kmetiji in vseh proizvodnih zmogljivosti. V splošnem se dopolnilne dejavnosti delijo na tiste, ki pomenijo nadgradnjo osnovni kmetijski dejavnosti (npr. sadjarstvo-predelava sadja), na domačo obrt in na storitvene dejavnosti (Strategija razvoja kmetijstva..., 2004).

Od 10 odstotkov kmetij, ki se ukvarjajo z dopolnilnimi dejavnostmi, se jih 4 odstotke ukvarja s predelavo lesa, 2 odstotka kmetij s predelavo mesa, 2 odstotka kmetij doma izvajata turizem na kmetiji, 2 odstotka kmetij pa se ukvarja z domačo obrtjo.

Na vprašanje o donosnosti njihove dopolnilne dejavnosti je vseh 10 odstotkov kmetij odgovorilo, da je še kar donosno.

Večina anketiranih kmetij pa se ne ukvarja z nobeno dopolnilno dejavnostjo, teh je 90 odstotkov. Razlogi za nezainteresiranost za dopolnilne dejavnosti pa so navedeni v preglednici 28.

Preglednica 28: Anketirane kmetije po razlogih za nezainteresiranost za dopolnilne dejavnosti

Navedeni odgovori	N	%
Nimajo ustreznih sredstev	7	15,2
Nihče nima veselja do takega dela	6	13,0
Slab zaslužek	5	10,9
Pomanjkanje delovne sile	4	8,7
Nimajo časa	3	6,5
Pomanjkanje sredstev za nakup strojev	2	4,3
Ni potrebno	1	2,2
Ne vedo	18	39,1
Skupaj	46	100

39 odstotkov anketiranih kmetij ne ve oz., niso razmišljali o dopolnilni dejavnosti na njihovi kmetiji, 15 odstotkov jih pravi, da nimajo ustreznih sredstev, 13 odstotkov kmetij nima veselja do takšnega dela, 11 odstotkov jih meni, da je zaslužek preslab. 9 odstotkov anketiranih kmetij je odgovorilo, da jim primanjkuje delovne sile, 6 odstotkov jih nima časa, 4 odstotkom primanjkuje sredstev za nakup strojev. 2 odstotka kmetij ne čuti nobenih potreb po ukvarjanju z dopolnilnimi dejavnostmi.

4.5.3 Pomen turizma na kmetiji

Preglednica 29: Pomen turizma na kmetiji na anketiranih kmetijah

Pomen turizma na kmetiji	N	%
Lahko pomeni dobro možnost	43	84,3
Je brez pomena	6	11,8
Je zelo pomemben	2	3,9
Skupaj	51	100

Kot nam kaže preglednica 29, kar 84 odstotkov anketiranih kmetij meni, da bi turizem na kmetiji pomenil dobro možnost za razvoj tamkajšnjega območja, 12 odstotkov jih meni, da je to čisto brez pomena, Le 4 odstotki kmetij se strinja, da je možnost kmečkega turizma v občini velikega pomena.

Sama krajina je na anketiranem območju izredno obetajoča za razvoj turizma na kmetijah, saj ima veliko naravnih danosti. Zaokrožuje jo reka Kolpa, ki je še dokaj čista in nudi obilo možnosti za turizem, potem je tu bogata kulturna dediščina, šege, navade, ki so se ohranile še do danes. Problemi se pojavljajo v tem, da tukajšnji ljudje ne vedo, kako bi to priložnost izrabili.

Občina Črnomelj jim tu lahko nudi pomoč, predvsem s strategijo razvoja kmetijstva in podeželja, ki so jo pripravile strokovne službe Kmetijsko-gozdarskega zavoda iz Novega mesta v sodelovanju s strokovnimi službami občine Črnomelj.

Zanimivo je, da 59 odstotkov anketiranih kmetij meni, da si občina Črnomelj ne prizadeva dovolj za razvoj kmetijstva in podeželja, 23 odstotkov jih meni, da si občina dovolj prizadeva za razvoj, 12 odstotkov jih je neodločenih, 6 odstotkov pa pravi, da je občina pripravljena pomagati samo velikim kmetom.

Preglednica 30: Mnenje anketiranih kmetij o prizadevanjih občine za razvoj kmetijstva in podeželja

Navedeni odgovori	N	%
Ne prizadeva si dovolj	30	58,8
Dovolj si prizadeva	12	23,5
Prizadeva si le v korist velikih kmetov	3	5,9
Neodločen	6	11,8
Skupaj	51	100

4.5.4 Predlogi za hitrejši razvoj celotnega območja

Preglednica 31: Anketirane kmetije po ukrepih, ki so nujni za hitrejši razvoj kmetijstva v občini Črnomelj

Ukrepi za hitrejši razvoj kmetijstva	N	%
Ugodni kreditni pogoji za kmete	18	35,3
Zagotovitev delovnih mest v bližini kmetij	11	21,6
Razvoj turizma na kmetijah	7	13,7
Komasacija zemljišč	7	13,7
Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	6	11,8
Ureditev dostopnih poti	4	7,8
Ugodnejši odkup (pridelka, živine,...)	4	7,8
Ni perspektive	3	5,9
Modernizacija kmetij	3	5,9
Ureditev vodotokov	2	3,9
Melioracije	2	3,9
Drugo	6	11,8
Ne vedo	2	3,9

Da bi ugodni kreditni pogoji pomagali k hitrejšemu razvoju kmetijstva, meni 35 odstotkov anketiranih kmetij. Dokaj velik delež (22 %) jih meni, da bi se kmetijstvo izboljšalo, če bi zagotovili delovna mesta v bližini kmetij. Kot pogoj za hitrejši razvoj vidi razvoj turizma na kmetijah 14 odstotkov kmetij. Prav tako 14 odstotkov kmetij meni, da bi komasacija

zemljišč pripomogla k reševanju problema. 12 odstotkov jih pravi, da bi razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah pospešil razvoj kmetijstva v občini. Da bi ureditev dostopnih poti vplivala na hitrejši razvoj meni 8 odstotkov anketiranih kmetij. Z enakim deležem se je kmetom zdel ugodnejši odkup pridelkov, živine, itd., pomemben za razvoj kmetijstva. 6 odstotkov jih pravi, da na tem območju pač ni perspektive, prav tak delež jih tudi meni, da bi modernizacija kmetij izboljšala položaj kmetijstva. Par kmetijam (4 %) se je rešitev zdela ureditev vodotokov, prav tako so se par kmetijam (4 %) zdele melioracije primerna rešitev za ta pereči problem.

4.6 PREDLOGI IN PROGRAMI FINANČNIH POMOČI V KMETIJSTVU

Preglednica 32: Anketirane kmetije po poznavanju predlogov in programov finan. pomoči v občini Črnomelj

Predlogi in programi finančnih pomoči	N	%
Ne pozna	26	51,0
Zavarovanje proti elementarnim nesrečam v kmetijstvu	16	31,4
Spodbujanje razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	5	9,8
Investicije in tehnološke posodobitve v kmetijstvu	3	5,9
Podpora izvajanja kontrole za ekološko in integrirano pridelavo ter vzpostavljen sistem kakovosti	3	5,9
Ureditev kmetijskih zemljišč	3	5,9
Izobraževanje in društvene dejavnosti	2	3,9
Projekti na področju kmetijstva	2	3,9
Sofinanciranje zbiranja in odvoz mleka	2	3,9
Spodbujanje razvoja čebelarstva in zdravstvene zaščite čebel	1	2,0
Drugo	3	5,9

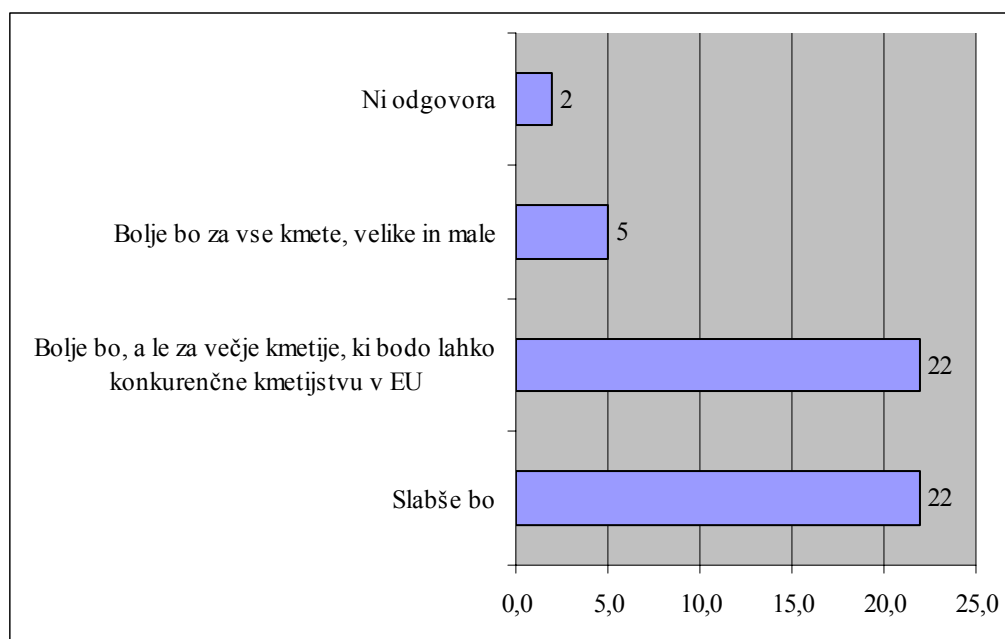
Iz preglednice 32 je razvidno, da jih izmed 51 anketiranih kmetij kar 51 odstotkov pravi, da ne poznajo oz. še niso slišali za kakršne koli finančne pomoči, ki jih izvaja občina. Razloge lahko iščemo deloma v kmetih samih, ker se na občini enostavno ne pozanimajo, kaj jim le-ta lahko ponudi. Veliko jih meni, da občina tako ali tako pomaga samo velikim kmetom in že kar takoj obupajo. Veliko je tudi takšnih, ki enostavno ne vedo, kaj je treba storiti, kam se obrniti, kakšne dokumente potrebujejo, itd. Del krivde pa leži tudi na sami občini, ker te programe bolj ne oznanja, ker kmete bolj ne obvešča, recimo s kakšnimi zgibankami, dopisi in vabili na delavnice in predavanja.

Opaža se, da kmetije še najbolj poznajo pomoči, ki se tičejo elementarnih nesreč (suša, toča). Kar 31 odstotkov vseh anketiranih kmetij je odgovorilo, da so že oddajali vloge za točo in sušo. Ostale predloge in programe pa pozna le majhen delež anketiranih kmetij. Sem sodijo tisti, ki na kmetiji izvajajo dejavnost, za katero občina tudi ponuja pomoč ali pa kako drugače sodelujejo z občino (razna društva, dopolnilne dejavnosti, čebelarstvo, odvoz mleka, ipd.).

4.7 SLOVENSKO KMETIJSTVO OB VSTOPU V EU

Slovenija je ob vstopu v EU sprejela tudi formalna določila Skupne kmetijske politike EU. Spremembe so hitre, zahtevajo tudi vnaprej predpisan sistem delovanja, organiziranja in sodelovanja. Kmetje menijo, da bo to samo še poslabšalo stanje kmetijstva v občini in Sloveniji nasploh.

Večina anketiranih kmetij (92 %) je mnenja, da se bo moral kmet sedaj bolj izobraziti, da bo lahko sledil tem spremembam. Le dva odstotka anketiranih meni, da to ne bo potrebno, ker kmet ve, kar ve in da je treba predvsem delat. Slabih 6 odstotkov pa se ni opredelilo.

Slika 9: Anketirane kmetije po oceni vpliva skupne kmetijske politike EU na položaj kmetijstva v občini Črnomelj in Sloveniji nasploh

Slika 9 nam kaže dokaj pesimističen pogled kmetov na spremembe v kmetijstvu ob vstopu v EU, saj le slabih 10 odstotkov anketiranih kmetij meni, da bo položaj kmetijstva na sploh boljši za vse kmetije, velike in male. 43 odstotkov kmetij pa je mnenja, da bo sedaj dosti slabše, da ne bodo kos tem hitrim spremembam kmetijske politike. Enak odstotek (43 %) je tudi tistih, ki menijo, da bodo uspešnejše le velike kmetije, ki bodo konkurenčne tistim v EU.

5 SKLEPI

Ugotovili smo, da je na anketiranem območju največ dopolnilnih kmetij. Največ je družin z dvema družinskima članoma. Velik delež članov, ki živijo na kmetiji, je starih pod 35 let; razmeroma velik je tudi delež starejših od 64 let.

Dejstvo je, da je velik delež gospodarjev starejših od 64 let, da ima večina osnovnošolsko izobrazbo ali pa še te ne. Večinoma imajo kmetije zagotovljene naslednike, vendar so le-ti zaposleni in popoldne delajo na kmetiji. Za tiste kmetije, ki naslednikov nimajo, lahko predvidevamo, da bodo z iztekom sedanje generacije propadle.

Velik delež kmetij ima manj kot 25 % dohodka iz kmetijstva, kar pomeni, da kmetijstvo v teh krajih ni panoga, ki bi predstavljala glavni dohodek na kmetijah, ampak je nekaj postranskega.

Delež ovc in koz je sorazmerno velik v primerjavi z deležem govedi. Kmetije ob Kolpi so bolj usmerjene v vzrejo drobnice zaradi naravnih danosti ter kamnitega in razgibanega terena.

Kmetije imajo v lasti največ gozda. V veliki meri obdelujejo lastna zemljišča, nekaj pa jih vzamejo tudi v najem. Ugotovljen je razmeroma velik delež zaraščenih zemljišč. Deleža njiv in travnikov v uporabi pa sta praktično enaka.

Dejstvo je, da imajo kmetije dosti zemljišč, vendar jih ne morejo izkoristiti do te mere, da bi jim prinašala dobiček. Zaradi vrtačastega terena, slabe in izredno kamnite zemlje imajo le probleme. Zemljišča so večinoma razparcelirana (razen v Gribljah). To je, poleg pomanjkanja denarja, tudi eden izmed glavnih omejitvenih dejavnikov uspešnega kmetovanja. Kmetije obdelujejo le boljše kose, slabši, odročnejši pa so prepuščeni zaraščanju. Zaradi divjadi pa so velikokrat opuščene tudi lepe njive. Tudi dela zaradi tega opravljajo strojno in ročno. Še vedno pa je nekaj takih kmetij, ki dela opravljajo samo ročno.

Izboljšanje lahko vidimo v tem, da kar velik delež kmetij meni, da bi turizem na kmetijah pomenil dobro možnost za razvoj tamkajšnjega območja.

Občina bi z ugodnimi kreditnimi pogoji in z delovnimi mesti v bližini kmetij lahko prispevala k hitrejšemu razvoju kmetijstva.

6 POVZETEK

Cilj diplomske naloge je bil analizirati socio-ekonomsko strukturo kmetij, značilnosti prebivalcev in delovne sile na kmetijah, površine njihovih zemljišč in njihovo uporabo, rastlinsko pridelavo in povprečne hektarske pridelke na kmetijah, obseg in vrsto kmetijske proizvodnje, prihodnost in razvojne želje kmetov ter oceniti splošno stanje kmetijstva na analiziranem območju.

Diplomska naloga temelji na anketi, pripravljene na Biotehniški fakulteti, katedri za agrarno ekonomiko. Anketirali smo 51 kmetij in vse so pri anketi tudi sodelovale. Namen njene priprave je bil ugotoviti in analizirati stanje kmetijstva ob reki Kolpi v občini Črnomelj ter razvojne možnosti kmetij na tem območju.

Rezultati analize so naslednji:

Po socio-ekonomski strukturi je kmetij, ki se uvrščajo v skupino dopolnilnih kmetij 49 %, kar je tudi največ. Z 15 % zasedajo drugo mesto mešane kmetije, nato sledijo ostarele kmetije z 12 % in nazadnje čiste kmetije z 10 %. Moje mnenje je, da bodo te čiste kmetije sčasoma prešle v ostarele in nato počasi tudi v opuščene, saj gospodarji večinoma nimajo naslednikov, ki bi prevzeli kmetovanje na teh kmetijah.

Na anketiranih kmetijah živi 209 prebivalcev, kar znaša 4,1 članov na gospodinjstvo. Starostna struktura prebivalstva je dokaj ugodna, saj je največji delež članov, ki živijo na kmetiji starih pod 35 let; teh je kar 39 %. Tudi delež starih nad 64 je razmeroma velik 23 %. Največ gospodarjev je starejših od 64 let, teh je kar 55 %. Samo 10 % kmetij nima naslednika, ostali pa naslednika imajo. Tisti, ki naslednika imajo so le-ti po večini zaposleni in popoldne delajo na kmetiji (53 %). Naslednikov, ki stalno delajo na kmetiji, je 14 %. Največji PDM imajo mešane kmetije z 1,9 PDM, največ je takšnih kmetij, ki imajo od 0,6 do 1 PDM. Povprečen PDM na anketiranih kmetijah znaša 1,2.

Anketirane kmetije dela na kmetiji v glavnem opravljajo strojno in ročno (71 %). Samo strojno obdeluje 23 % anketiranih kmetij. Še vedno pa je nekaj takih kmetij, ki dela opravljajo samo ročno (6 %).

Sedemdeset odstotkov kmetij oddaja vlogo za subvencije samo za osnovne ukrepe (EKO 0 in OMD), 8 % kmetij pa za osnovne in ukrepe SKOP. Ukrepi SKOP, za katere se predvsem odločajo so: REJ, EK, ZEL in KZO. Vloge za subvencije ne oddaja 22 % kmetij. Petdeset odstotkov anketiranih kmetij, ki oddajajo vlogo za subvencijo, je zadovoljnih z izplačili.

Šestintrideset odstotkov kmetij ima v lasti od 2 do 5 ha vseh zemljišč, enak delež kmetij ima v lasti 5-10 ha zemljišč, to so največji deleži. Anketirane kmetije imajo v lasti največ gozda (215,95 ha (39 %)). V veliki meri obdelujejo lastna zemljišča, nekaj pa jih vzamejo tudi v najem. Zelo malo pa je zemljišč, ki jih dajo v najem (16 %). Razmeroma velik delež je zaraščenih površin (12 %). Devetinpetdeset odstotkov anketiranih kmetij ima neobdelana zemljišča, kar je kar velik odstotek. Deleža njiv in travnikov v uporabi sta skoraj enaka (20 %). Skoraj vsaka kmetija ima tudi vinograd, vendar ti zavzemajo le 1 %

vse površine. Sadovnjaki pa zavzemajo 2 odstotka. Skupaj je na voljo 586,83 ha vseh zemljišč. Kmetije imajo v lasti povprečno 11,2 ha zemljišč. Med žiti za pridelavo zrnja je delež koruze največji, in sicer 60 %. Med krmnimi rastlinami pa je največji delež mešanice trav in detelj s 34 %. V letu 2006 so kmetije redile skupaj 1211 živali, kar znaša 181,2 GVŽ.

Največ (47 %) anketiranih kmetij navaja kot omejitveni dejavnik uspešnega kmetovanja pomanjkanje denarja. Na drugem mestu je z 43 % razparceliranost površin. Kmetij, ki menijo, da zaradi pomanjkanja delovne sile ne morejo uspešno kmetovati je 39 %. Ti razlogi močno izstopajo.

Na 51 % anketiranih kmetijah nameravajo kmetovati v enakem obsegu kot do sedaj, na 41 % kmetijah pa kmetovanje počasi opuščajo. Le 2 % anketiranih kmetij namerava povečati, modernizirati in intenzivirati pridelovanje. Z dopolnilnimi dejavnostmi se ob reki Kolpi ukvarja 10 % kmetij. Kar 84 % anketiranih kmetij meni, da bi turizem na kmetiji pomenil dobro možnost za razvoj tamkajšnjega območja. Kot predlog za hitrejši razvoj celotnega območja se z 35 % navaja razlog ugodnih kreditnih pogojev za kmete, 6 % kmetij pa meni, da za to območje ni perspektive.

Enainpetdeset odstotkov kmetij pravi, da ne poznajo oz. še niso slišali za finančne pomoči, ki jih izvaja občina. Kmetije še najbolj poznajo pomoči, ki se tičejo elementarnih nesreč (suša, toča), kar 31 % vseh anketiranih kmetij pravi, da so že oddajali vloge za točo in sušo. Ostale predloge in programe pa pozna le majhen delež anketiranih kmetij.

Večina anketiranih kmetij (92 %) je mnenja, da se bo moral kmet sedaj, ko smo v EU, bolj izobraziti, da bo lahko sledil spremembam v kmetijstvu.

7 VIRI

- Cunder T. 2002. Strukturne spremembe v slovenskem kmetijstvu in razvoj podeželja. V: Podeželje na prelomu tisočletja. Mednarodna znanstvena geografska konferenca. Ljubljana. 19-21 sept. 2001. Ljubljana, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete: 123-137
- Dolenjska, Bela krajina A-Ž. 1995. Murska Sobota, Pomurska založba: 348 str.
- Kovačič M. 1983. Tipi kmetij v Sloveniji in njihove značilnosti. Ljubljana, KIS: 73 str.
- Kovačič M. 1996. Socio-ekonomska in velikostna struktura kmetij v Sloveniji v obdobju 1981-1991. Ljubljana, Inštitut za agrarno ekonomiko, Biotehniška Fakulteta, Oddelek za agronomijo: 105 str.
- Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007-2013. Dopolnjen predlog. 2006. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije: 49 str.
- Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000. 2002. Statistične informacije. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije: 256 str.
- Program razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006. Konsolidirano besedilo. 2004. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije: 205 str.
- Slovenija: pokrajine in ljudje. 1998. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga: 718 str.
- Slovenija. Turistična avtokarta. 2000. Ljubljana, Geodetski zavod Slovenije (zemljevid)
- Slovenija. Turistični vodnik. 1995. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga: 704 str.
- Statistične informacije št. 96. 9. april 2004. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije: 19 str.
- Strategija razvoja kmetijstva in razvoja podeželja v občini Črnomelj za obdobje 2004-2009. 2004. Novo mesto, KGZS Slovenije, KGZ Novo mesto (interno gradivo)
- Strokovne podlage za SPRO Črnomelj, Metlika, Semič. Študija gospodarskega razvoja Bele krajine. september 2005. Podjetniški center Novo mesto d.o.o.: 86 str.
- »Število oddanih vlog za subvencije v letu 2006 na območju občine Črnomelj«. Črnomelj, KGZS. Zavod Novo mesto. Kmetijska svetovalna služba Črnomelj (izpis iz baze podatkov)

Volk T., Rednak M. Štebe T., Zagorc B., Bedrač M., Cunder T., Moljk B. junij 2005.
Ocena stanja v slovenskem kmetijstvu v letu 2004 (spomladansko poročilo).
Ljubljana, KIS Slovenije. Oddelek za ekonomiko kmetijstva: 71 str.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju dr. Andreju Udovču za vso strokovno pomoč, nasvete in naklonjen čas, ki sem ga potrebovala pri pisanju diplomske naloge.

Za vso strokovno pomoč se zahvaljujem tudi strokovnim delavcem Kmetijsko svetovalne službe iz Črnomlja.

Najlepša hvala staršem, ki so mi omogočili študij in mi v študijskih letih stali ob strani ter mi materialno in duhovno pomagali.

Hvala fantu Tadeju, ki me je podpiral, vzpodbujal in mi s svojim znanjem ter nasveti ogromno pomagal med celotnim študijem. Kljub občasnim krizam mi je stal ob strani in mi nudil oporo, da sem jih lahko prebrodila in dosegla ta cilj.

Zahvaljujem se tudi vsem, ki so mi kakorkoli pomagali pri nastajanju diplomske naloge.

PRILOGA A

Zemljevid anketiranega območja

PRILOGA B

Anketni vprašalnik

STANJE KMETIJSTVA OB REKI KOLPI V OBČINI ČRNOMELJ

Vprašalnik za kmetijo št.:

Datum:

Anketirala:

1. SPLOŠNI PODATKI:

- Priimek in ime gospodarja: _____
- Naselje: _____
- Krajevna skupnost: _____

2. PODATKI O DRUŽINSKIH ČLANIH:

	IME	A Starost (let)	B Položaj v družini	C Izobrazba	D Kje dela	KOLIKO DELA			H Ali se želi redno zaposliti (da/ne)	
						E Na kmetiji	F V gospodinjstvu	G V dopolnilnih dejavnostih		
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
B – Položaj v družini: 1. gospodar (ica) 2. zakonec gospodarja 3. naslednik (ica) 4. zakonec naslednika (ice) 5. vzdrževan član družine 6. član družine s samostojnimi dohodki (služba, obrt, pokojnina)				C – Izobrazba: 1. osnovna šola 2. poklicna kmetijska šola 3. druga poklicna šola 4. srednja kmetijska šola 5. druga srednja šola		6. višja, visokošolska ali univerzitetna kmetijska šola 7. druga višja, visokošolska ali univerzitetna šola D – Kje dela: 1. samo na kmetiji 2. na kmetiji in v gospodinjstvu 3. samo v gospodinjstvu 4. zaposlen in dela na kmetiji 5. upokojen in dela na kmetiji 6. samo zaposlen 7. na šolanju 8. nesposoben za delo (stari, invalidi, otroci) 9. išče zaposlitev			E – Koliko dela na kmetiji: 1. samo na kmetiji 2. vsak dan po službi 3. občasno (pomoč pri večjih delih) F – Koliko dela v gospodinjstvu: 1. samo v gospodinjstvu 2. več v gospodinjstvu kot na kmetiji 3. v gospodinjstvu in na kmetiji 4. več na kmetiji kot v gospodinjstvu G – Koliko dela v dopolnilnih dejavnostih: - polnih delovnih dni na leto	

3. KAKŠNA JE STRUKTURA DOHODKA VAŠEGA GOSPODINJSTVA:

- a. nad 75% dohodka je iz kmetijstva
- b. med 75% in 50% dohodka je iz kmetijstva
- c. približno 50% dohodka je iz kmetijstva
- d. med 50% in 25% dohodka je iz kmetijstva
- e. manj kot 25% dohodka je iz kmetijstva

4. ALI IMA KMETIJA NASLEDNIKA:

- a. gospodar je mlajši od 45 let, vprašanje ni aktualno,
- b. naslednika imajo in dela stalno na kmetiji,
- c. naslednika imajo, je redno zaposlen in popoldne dela na kmetiji,
- d. naslednika ima zagotovljenega, a še ne živi na kmetiji (bo sorodnik ali domač, ki je že odseljen),
- e. naslednika ima, je mlajši, ki se bo po končanem šolanju verjetno zaposlil in popoldne delal na kmetiji,
- f. naslednika ima, je mlajši in se verjetno ne bo redno zaposlil, delal bo le na kmetiji,
- g. naslednik je mlajši in še ne ve, kako se bo odločil,
- h. dediča imajo, ne živi na kmetiji in ne vedo, kako se bo odločil,
- i. naslednika za kmetijo nimajo, imajo pa dediča, ki bo zadržal dom, kmetije pa ne bo obdeloval,
- j. nimajo nikogar
- k. drugo: _____

5. KAJ NAMERAVATE S KMETIJO, ČE NIMATE NASLEDNIKA?

- a. poskušal si ga bom zagotoviti,
- b. prodal bom kmetijo,
- c. oddal v zameno za pokojnino,
- d. oddal v zameno za preužitek in oskrbo,
- e. ne vem še, kaj bom storil.
- f. drugo: _____

6. ALI JE KMETIJSTVO POMEMBEN VIR DOHODKA IN ZAPOSILITEV NA PODEŽELJU?

- a. da
- b. ne

7. ALI BI OPUŠČANJE KMETIJSKE PRIDELAVE V ODROČNEJŠIH OBMOČJIH NEGATIVNO VPLIVALO NA POSELJENOST TEGA PODROČJA?

- a. da
- b. ne

8. POVRŠINA ZEMLJIŠČ IN NJIHOVA RABA ; (v ha, na 1 decimalko zaokroženo)

Zemljiške kategorije:	V lasti:		Vzeto v najem:		Dano v najem:	
Njive in vrtovi	A1		B1		C1	
Sadovnjaki	A2		B2		C2	
Vinogradi	A3		B3		C3	
Travniki	A4		B4		C4	
Pašniki	A5		B5		C5	
Skupaj kmetijska površina:	A6		B6		C6	
Zaraščeno	A7		B7		C7	
Gozd	A8		B8		C8	
SKUPAJ VSA POVRŠINA:	A9		B9		C9	

9. RASTLINSKA PRIDELAVA IN POVPREČNI HEKTARSKI PRIDELKI NA KMETIJI?

POLJŠČINE:	POVPREČNI PRIDELEK	Zasejane površine (v ha na 1 decimalko)
Žita za pridelavo zrnja		
Pšenica		
Ječmen		
Koruza za zrnje		
Drugo:		
Krmne rastline		
Silažna koruza		
Krmne okopavine(pesa, koleraba,..)		
Krmna žita (oves, tritikala, rž, ...)		
Sejane trave		
Detelja		
Mešanice trav in detelj		
Drugo:		
Krompir		
Industrijske rastline		
Vrtnine		
Sadje		
Grozdje		
Ostalo (navedi)		

10. V KOLIKO KOSIH SO KMETIJSKA ZEMLJIŠČA, KI JIH OBDELUJETE?

- Št. kosov: _____

11. ALI JE KAJ VAŠIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ NEOBDELANIH?

- a. da
- b. ne

12. ČE JE ODGOVOR DA, ZAKAJ SO NEOBDELANA?

- a. neobdelane površine niso primerne za strojno obdelavo,
- b. neobdelane površine so preveč oddaljene od kmetije,
- c. del kmetijskih zemljišč ne obdelujemo zaradi škode, ki jo povzroči divjad,
- d. smo se zaposlili in obdelujemo le boljša zemljišča,
- e. zaradi starosti in bolezni obdelujemo le boljša zemljišča,
- f. drugo: _____

13. KAJ NA KMETIJI REDITE: (obkrožite in vpišite število živali)

Obkrožite:	VRSTA ŽIVINE:	ŠTEVILO:
1	Krave dojilje	
2	Krave molznice	
3	Telice	
4	Biki in voli	
5	Kobile in konji	
6	Žrebeta	
7	Plemenske svinje in drugi prašiči	
8	Sesni pujski do 2 mesecev	
9	Ovce in koze	
10	Jagnjeta in kozlički	
11	Kokoši nesnice	
12	Piščanci	
13	Drugo:	

14. DELA NA KMETIJI OPRAVLJATE:

- a. strojno (pojdi na 16. vprašanje)
- b. ročno
- c. strojno in ročno

15. ZAKAJ VEČ DEL NE OPRAVITE S STROJI?

- a. nimamo ustreznih strojev,
- b. mehanizacija je predraga,
- c. premajhne kmetijske površine,
- d. zemljišča niso primerna za strojno obdelavo,
- e. drugo: _____.

16. ALI BI HOTELI VZETI KAJ KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ V ZAKUP?

- a. ne, sploh ne,
- b. ne, imam že dovolj zemlje v zakupu,
- c. da,
- d. da, a zemlje ni na razpolago,
- e. drugo: _____

17. ALI NAMERAVATE OZ. BI HOTELI KUPITI KAJ KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ?

- a. da, koliko? _____ (v ha),
- b. ne, zakaj ne? _____

18. KATERI SO GLAVNI RAZLOGI, KI VAS OVIRAJO PRI USPEŠNEM KMETOVANJU?

- a. premalo obdelovalnih površin,
- b. razparceliranost površin,
- c. pomanjkanje delovne sile,
- d. pomanjkljiva strojna opremljenost,
- e. zastareli gospodarski objekti,
- f. pomanjkanje denarja,
- g. drugo: _____

19. KAKŠNI SO NAČRTI ZA PRIHODNOST VAŠEGA KMETOVANJA?

- a. kmetoval bom v enakem obsegu kot doslej,
- b. kmetovanje počasi opuščam,
- c. kmetoval bom v enakem obsegu kot doslej, vendar nameravam kmetijo modernizirati,
- d. kmetijo nameravamo povečati, modernizirati in intenzivirati pridelovanje,
- e. pridelovanje želimo intenzivirati in povečati (kmetija je že sodobno urejena),
- f. drugo: _____

20. V KATERA OD NAŠTETIH PODROČIJ NAMERAVATE V PRIHODNOSTI VLAGATI DENAR?

- a. v ureditev kmetije,
- b. v nakup traktorja,
- c. v (izgradnjo zmogljivosti za) dopolnilne dejavnosti,
- d. v adaptacijo, gradnjo hiše,
- e. v nakup osebnega avtomobila,
- f. v šolanje otrok,
- g. v nakup zemljišč,
- h. v drugo: _____

21. ALI VAŠA KMETIJA ODDAJA VLOGO ZA SUBVENCIO?

- a. ne, zakaj ne? _____ (pojdi na 27. vprašanje)
- b. da

22. ZA KATERE UKREPE UVELJAVLJATE POMOČ? (OBKROŽITE)

- a. osnovne in ukrepe SKOP
- b. samo osnovne: EKO 0, OMD

23. ČE STE PRI 22. VPRAŠANJU OBKROŽILI »a«, KATERI SO TO UKREPI?

- a. ERO (zmanjševanje erozije v sadjarstvu in vinogradništvu)
- b. KOL (ohranjanje kolobarja)
- c. IPL (integrirano poljedelstvo)
- d. IPS (integrirano sadjarstvo)
- e. IVG (integrirano vinogradništvo)
- f. IVR (integrirano vrtnarstvo)
- g. EK (ekološko kmetovanje)
- h. GRB (košnja grbinastih travnikov)
- i. TSA (travniški sadovnjaki)
- j. REJ (sonaravna reja domačih živali)
- k. KZO (ohranjanje obdelane in poseljene krajine na zavarovanih območjih)
- l. ZVE (reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri)
- m. HAB (ohranjanje posebnih traviščnih habitatov)
- n. SOR (pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmet. rastlin)
- o. ZEL (ozelenitev njivskih površin)
- p. PAS (reja avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali)

24. STE ZADOVOLJNI Z IZPLAČILI, KI JIH DOBIVATE ALI MENITE, DA BI MORALI DOBITI VEČ GLEDE NA VAŠ TRUD, KI GA VLAGATE V VAŠE KMETOVANJE?

- a. sem zadovoljen,
- b. sem zadovoljen, a lahko bi bila tudi višja,
- c. nisem zadovoljen,
- d. drugo: _____

25. ALI VAM USPE TUDI KAJ PRIHRANITI?

- a. ja, nekaj malega tudi prihranimo,
- b. ja, dosti prihranimo,
- c. ne, nič ne prihranimo,
- d. ne, tudi stroškov nam ne pokrije,
- e. drugo: _____

26. KAJ SE VAM ZDI, ALI SE JE ODDAJA VLOG Z LETI POENOSTAVILA ALI ŠE BOLJ ZAKOMPLICIRALA?

- a. mislim, da se je poenostavila,
- b. mislim, da je z leti vse več birokracije in nejasnosti,
- c. drugo: _____

27. KAJ BI, PO VAŠEM MNENJU DRŽAVA MORALA STORITI, DA BI BILO VLAGANJE SUBVENCIJ ZA VAS BOLJ ENOSTAVNO?

- a. mislim, da je že dovolj enostavno,
- b. več inštruktaž in delavnic,
- c. enostavnejša in krajša zbirna vloga,
- d. drugo: _____

28. SE VAŠA KMETIJA UKVARJA S KAKŠNO DOPOLNILNO DEJAVNOSTJO?

- a. kmečki turizem,
- b. predelava lesa,
- c. domača obrt,
- d. nabiranje zdravilnih zelišč,
- e. storitve ostalim kmetom,
- f. drugo: _____
- g. ne.

29. ČE JE ODGOVOR NE, ZAKAJ NE?

- a. pomanjkanje delovne sile,
- b. pomanjkanje sredstev za nakup strojev,
- c. nimam ustreznih prostorov,
- d. nihče doma nima veselja do takega dela,
- e. slab zaslužek,
- f. drugo: _____

30. KAKŠNA JE DONOSNOST DOPOLNILNE DEJAVNOSTI?

- a. dobro
- b. slabo
- c. še kar

31. ALI MENITE, DA LAHKO KMEČKI TURIZEM POMENI POMEMBNO MOŽNOST V OBČINI ČRNOMELJ?

- a. je brez pomena,
- b. lahko pomeni dobro možnost,
- c. je zelo pomemben.

32. ALI MENITE, DA OBČINA ČRNOMELJ VLAGA VELIKO TRUDA V RAZVOJ KMETIJSTVA IN PODEŽELJA?

- a. da,
- b. ne
- c. drugo: _____

33. KAJ BI BILO NUJNO, PO VAŠEM MNENJU, NAREDIRI ZA HITREJŠI RAZVOJ KMETIJSTVA IN KMETIJ V OBČINI ČRNOMELJ? (MOŽNIH JE VEČ ODGOVOROV)

- a. komasacija zemljišč,
- b. ureditev vodotokov,
- c. ureditev dostopnih poti,

- d. modernizacija kmetij,
- e. razvoj turizma na kmetijah,
- f. razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah,
- g. zagotovitev delovnih mest v bližini kmetij,
- h. ugodni kreditni pogoji za kmete,
- i. drugo: _____

34. ALI POZNATE PREDLOGE IN PROGRAME FINANČNIH POMOČI V KMETIJSTVU, KI JIH IZVAJA OBČINA ČRNOMELJ?

- a. ureditev kmetijskih zemljišč,
- b. zavarovanje proti elementarnim nesrečam v kmetijstvu,
- c. podpora izvajanja kontrole za ekološko in integrirano pridelavo ter vzpostavljenih shem kakovosti,
- d. investicije in tehnološke posodobitve v kmetijstvu,
- e. spodbujanje razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah,
- f. sofinanciranje zbiranja in odvoza mleka,
- g. spodbujanje razvoja čebelarstva in zdravstvene zaščite čebel,
- h. projekti na področju kmetijstva,
- i. izobraževanje in društvene dejavnosti.
- j. ne poznam
- k. drugo: _____

35. SLOVENIJA JE OB VSTOPU V EU SPREJELA TUDI FORMALNA DOLOČILA SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE EU. SPREMEMBE SO HITRE, ZAHTEVAJO TUDI VNAPREJ PREDPISAN SISTEM DELOVANJA, ORGANIZIRANJA IN SODELOVANJA. MENITE, DA SE BO MORAL KMET SEDAJ BOLJ IZOBRAZITI, DA BO LAHKO SLEDIL SPREMEMBAM V KMETIJSTVU?

- a. ne,
- b. da,
- c. drugo: _____

36. SLOVENSKO KMETIJSTVO OB SPREJEMANJU SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE EU DOŽIVLJA INTENZIVNE STRUKTURNE SPREMEMBE. MISLITE, DA SO OZ. BODO TE SPREMEMBE POZITIVNO VPLIVALE NA KMETIJE V OBČINI ALI BO SEDAJ POLOŽAJ KMETIJSTVA V OBČINI ČRNOMELJ IN NASPLOH V SLOVENIJI ŠE SLABŠI?

- a. sedaj bo bolje za vse kmetije, velike in male,
- b. sedaj bo bolje, a le za večje kmetije, ki bodo lahko konkurenčne kmetijstvu v EU
- c. sedaj bo slabše,
- d. sedaj bo slabše in s tem več opuščanj kmetovanja,
- e. drugo: _____

Opombe:

NAJLEPŠA HVALA ZA SODELOVANJE IN SREČNO!